

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Ústav dějin křesťanského umění

Dějiny evropské kultury

Eva Boušková

**Johana z Rožmitálu,
životní osudy české královny na sklonku
středověku**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Eva Doležalová, PhD.

Praha 2014

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 26. 4. 2016

Eva Boušková

Bibliografická citace

Johana z Rožmitálu, životní osudy české královny na sklonku středověku [rukopis] : diplomová práce / Eva Boušková ; vedoucí práce : Eva Doležalová. -- Praha, 2014. -- 70 s.

Anotace

Život Johany z Rožmitálu, známé hlavně jako manželky Jiřího z Poděbrad, byl v mnohém rozmanitější a bohatší, než by se na první pohled zdálo. Byla šlechtičnou z katolického rodu a provdala se za „kališníka.“ Za svůj poměrně krátký život stihla podporovat nástup Jagellonců na trůn, účastnit se zemských sjezdů, řešit konflikty mezi katolickou a utrakvistickou šlechtou a po smrti svého chotě zastávat nejvyšší funkci ve státě.

Na základě dochovaných pramenů a narativní literatury se pokusím o rekonstrukci Johančina života, jejího dvora a její vlády po Jiříkově boku i po jeho smrti. Mimo jiné se pokusím zobrazit život středověké šlechtičny v tomto poněkud neklidném období.

Klíčová slova

Johana z Rožmitálu, královský dvůr, 15. století, kališníci, Jiří z Poděbrad

Abstract

The life of Joanna of Rožmitál (Rosenthal), who is mainly known as the wife of George of Poděbrady, was much more diverse and richer, than it could seem at first view. Being a noblewoman from a Catholic family, she married a "Calixtine." During her relatively short life, she managed to promote the succession of Jagiellonians to the throne, to participate in provincial diets, to resolve conflicts between Catholic and Calixtine noblemen and, after the death of her husband, to hold the highest office in the state. On the basis of extant sources and narrative literature I will try reconstructing Joanna's life, her court and heir governance along George's side and also after his death. Among other targets, the work will try to portray the life of a medieval noblewomen in a rather uneasy period.

Keywords

Joanna of Rožmitál, royal court, 15th century, Calixtines, George of Poděbrady

Počet znaků (včetně mezer): 131 349

Poděkování

Moc bych chtěla poděkovat vedoucí své práce, která mi vnukla nápad psát o Johaně z Rožmitálu. Při psaní práce mi vždy pomohla a poradila.

Také bych ráda poděkovala rodině a přátelům, kteří mi s prací pomáhali, motivovali mě a podporovali.

Obsah

1. Úvod.....	7
1.1 Literatura a prameny.....	8
2. Evropa po husitské revoluci.....	11
2.1 Dědictví husitské revoluce v Zemích Koruny české	11
2.1.1 Kompaktáta	12
2.2 Volba nového panovníka	14
3. Rodinné zázemí Johany z Rožmitálu.....	17
3.1 Jan z Blatné.....	17
3.2 Jaroslav Lev.....	18
3.3 Protiva.....	19
3.4 Hedvika.....	19
3.5 Matka Johany.....	19
4. Manželství s Jiřím z Poděbrad	21
4.1 Jindřich mladší neboli Hynek	22
4.2 Jiří.....	22
4.3 Ludmila.....	23
4.4 Jiřího potomci z prvního manželství	24
4.4.1 Boček z Kunštátu	24
4.4.2 Viktorin	24
4.4.3 Barbora.....	25
4.4.4 Jindřich I. starší	26
4.4.5 Kateřina a Zdena	27
4.5 Johanin vztah k dětem	27
5. Cesta za královskou korunou	29
5.1 Korunovace.....	31

5.2	Problém nástupnictví	33
6.	Kacířské království	35
6.1	Spory doma i venku	37
7.	Dvůr královny	41
7.1	Složení dvora královny Johany	42
7.2	Držby královny Johany.....	47
7.3	Hluboká	48
7.4	Praha	50
7.5	Mělník.....	50
7.6	Chrudim.....	52
7.7	Teplice	52
7.8	Hradec Králové.....	52
8.	Aktivita královny-vdovy, regentství a jednání o novém panovníkovi.....	54
8.1	Volba krále Vladislava Jagellonského.....	54
8.2	Sněm v Benešově	55
8.3	Johanina činnost	56
8.4	Královnina smrt.....	57
9.	Srovnání se Žofíí Bavorskou, manželkou Václava IV. a Barborou, manželkou Zikmunda Lucemburského	58
	Závěr	61
	Seznam použitých zkratk.....	64
	Seznam literatury	65

1. Úvod

Postavě Johanky z Rožmitálu nebyla doposud věnována větší pozornost. Tato diplomová práce si dala za úkol zpracovat to, co o ní lze z pramenů nalézt a nalezené poznatky spojit do tohoto textu.

O životě Johany před svatbou s Jiřím z Poděbrad nevíme prakticky vůbec nic. Neznáme datum ani rok jejího narození. Neznáme její matku. O jejím životě se později dozvídáme hlavně v souvislosti s jejím manželem a budoucím českým králem Jiřím z Poděbrad. Johana z Rožmitálu je, i přes svou určitou tajemnost, způsobenou nedostatkem pramenů, velmi zajímavou a netradiční představitelkou královny. Jako česká šlechtična, dosáhla na titul nejvyšší. Díky souhře okolností se jí podařilo dosáhnout až na titul, který byl nad možnostmi jejího původního postavení. Skrze svého manžela se stala českou královnou, Moravskou markraběnkou, Lucemburskou a Slezskou vévodkyní a markraběnkou Lužickou.¹

Johana se nestala pouhou ozdobou svého manžela, ale byla mu rovnocennou partnerkou. Vystupovala při politických jednáních a do politiky zasahovala, jak jí jen bylo okolnostmi a dobovými konvencemi umožněno. Po smrti svého manžela se nestáhla z veřejného dění, ba vystupovala jako regentka království a účastnila se volby Vladislava Jagellonského.

Diplomová práce je rozdělena do devíti kapitol. První z nich se zabývá obecným úvodem do problematiky doby, ve které Johana žila. Druhá kapitola nás seznámí s rodinným zázemím Johanina rodu Pánů z Rožmitálu. Třetí kapitola rekonstruuje Johanino manželství a přibližuje osudy jejich potomků vlastních i nevlastních. Čtvrtá kapitola osvětluje příčiny a okolnosti Jiřího zvolení českým králem. Další kapitola nás zavede do bouřlivých šedesátých let 15. století. Ta byla ve znamení Jiřího snahy o zmírnění papežova nepřátelství, které se až do jeho smrti nepodařilo napravit. V následující kapitole se zaměřuji na dvůr královny v obecné i konkrétní rovině. Pokouším se zde z dochovaných materiálů rekonstruovat královniny služebníky a období, ve kterých svou službu vykonávali. V předposlední kapitole poukazuji na královninu aktivitu z pozice královny-vdovy. Poslední kapitola je kapitolou srovnávací.

---

¹ Například CIM III — Jaromír ČELAKOVSKÝ, Gustav FRIEDRICH (edd): Codex juris municipalis regni

Zde srovnávám Johanu s předchozími také do určité míry kontroverzními českými královnami.

1.1 Literatura a prameny

Při hledání pramenné a další odborné literatury z období života a působení Johany z Rožmitálu jsem našla mnoho literatury, která Johanu zmiňuje pouze okrajově. Biografií o jejím manželovi Jiřím z Poděbrad je oproti tomu velké množství.² Některé jsem použila k obecné i konkrétní rekonstrukci Johanina života. Husitskému období se věnuje a věnovalo mnoho historiků. Od starších jako byl Rudolf Urbánek³ až po současné historiky. Například Šmahel,⁴ Čornej⁵ a Čechura.⁶

O samotné Johaně pojednává v českých kruzích František Beneš v článku Johana z Rožmitálu a královna Johana.⁷ V anglo-saském okruhu o ní psal John M. Klassen.⁸

Dále vycházím z bohaté literatury Augusta Sedláčka, především z jeho Hradů, zámků a tvrzí.⁹ Neopomenu také použít rozsáhlé dílo Františka Palackého.¹⁰

---

² Například: URBÁNEK 1929 — Rudolf URBÁNEK: Dvě studie o době poděbradské. Brno 1929, TŘEŠTÍK/ČECHURA 2001 — Dušan TŘEŠTÍK/ Jaroslav ČECHURA: Králové a knížata zemí Koruny české. Praha 2001

³ Urbánek III/1 1915 — Rudolf Urbánek: Věk poděbradský I. České dějiny dílu III. část 1. Praha 1915 URBÁNEK III/2 1918 — Rudolf URBÁNEK: Věk poděbradský II. České dějiny dílu III. část 2. Praha 1918 Urbánek III/3 1930 — Rudolf Urbánek: Věk poděbradský III. České dějiny dílu III část 3. Praha 1930 Urbánek III/4 1962 — Rudolf Urbánek: Věk poděbradský IV., Čechy za kralování Jiříka z Poděbrad. Léta 1460 – 1464. České dějiny dílu III část 4. Kniha V a VI. Praha 1962 Urbánek 1924 — Rudolf Urbánek: Konec Ladislava Pohrobka. Praha 1924 URBÁNEK 1929 — Rudolf URBÁNEK: Dvě studie o době poděbradské. Brno 1929

⁴ ŠMAHEL 2001 — František ŠMAHEL: Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje. Praha 2001

⁵ ČORNEJ 2000 — PETR ČORNEJ: Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek 5. 1402-1437. PRAHA 2000 ČORNEJ 2007 — PETR ČORNEJ, MILENA BARTLOVÁ: Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek 6. 1437-1526. PRAHA 2007

⁶ Čechura 2010 — Jaroslav Čechura: České země v letech 1437-1526. I. díl. Mezi Zikmundem a Jiřím z Poděbrad: (1437-1471). Praha 2010 Čechura 2012 — Jaroslav Čechura: České země v letech 1437-1526. II. díl. Jagellonské Čechy: (1471-1526). Praha 2012

⁷ BENEŠ 1973 — František BENEŠ: Johana z Rožmitálu a královna Johana. Vlastivědný sborník Podbrdská VII. Příbram 1973

⁸ KLASSEN 1998 — John Martin KLASSEN: Queenship in Late Medieval Bohemia. Klassen, East Central Europe - L'Europe du Centre-Est: Eine wissenschaftliche Zeitschrift 20-23, č. 1, (1993-1996). 1998

⁹ SEDLÁČEK XI 1936 — August SEDLÁČEK: Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl jedenáctý. Praha 1936 SEDLÁČEK XIV 1923 — August SEDLÁČEK: Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl čtrnáctý. Praha 1923 SEDLÁČEK XV 1927 — August SEDLÁČEK: Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl patnáctý. Praha 1927

¹⁰ PALACKÝ 1851 — František PALACKÝ: Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě dle původních pramenůw. Díl III/2. Od roku 1424 do 1439 čili od Žižkovy do Albrechtovy smrti. Praha 1851 PALACKÝ 1854 — František PALACKÝ: Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě dle původních pramenůw. Díl I/2. Od roku 1125 do 1253. Praha 1854 PALACKÝ 1857 — František PALACKÝ: Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě dle původních pramenůw. Díl IV. Wěk Jiřího z Poděbrad. Částka 1. Od roku 1439 do 1457 čili do smrti krále Ladislava. Praha 1857 PALACKÝ 1867 — František PALACKÝ: Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě dle původních pramenůw. Díl V. Wěk Jagellonský. Kralování Wladislava II. a Ludwíka I. Praha 1867

Hlavním pramenem vypovídajícím o Johanině životě a činnosti je Archiv český.¹¹ Dále byla její osoba zmíněna některými kronikáři. Mezi ně se řadí Eneáš Piccolomini¹² a kronikář Starých letopisů českých.¹³ Velmi zaujala i své současníky Pavla Židka¹⁴ a biskupa Jednoty bratrské Tůmu Přeloučského.¹⁵

K tématu šlechtických rodů již existuje několik publikací, ze kterých lze pro tuto práci čerpat. K původu rodu Pánů z Rožmitálu napsala knihu Simona Kotlářová.¹⁶ Pány z Poděbrad sepsal autorský kolektiv pod vedením Ondřeje Felcmana a Radka Fukaly.¹⁷ Biogramy potomstva krále Jiřího z Poděbrad dal dohromady polák Stefan Glogowski.¹⁸

Dnes již poměrně rozsáhlé dílo Dany Dvořáčkové-Malé je zaměřeno na dvory a rezidence ve středověku, kde se autorka zabývá různými aspekty tohoto tématu. Na základě svého bádání sestavila řadu publikací zabývajících se středověkým dvorem. Vytvořila společně s Janem Zelenkou projekt Dvory a rezidence ve středověku pod záštitou Historického ústavu AV ČR.¹⁹ Jelikož neexistuje pro období života Johany

¹¹ ARCHIV ČESKÝ 1 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 1. Praha 1840 ARCHIV ČESKÝ 2 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 2. Praha 1842 ARCHIV ČESKÝ 3 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 3. Praha 1844 ARCHIV ČESKÝ 4 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 4. Praha 1846 ARCHIV ČESKÝ 5 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 5. Praha 1862 ARCHIV ČESKÝ 6 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 6. Praha 1872 ARCHIV ČESKÝ 8 — Josef KALOUSEK (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 8. Praha 1888 ARCHIV ČESKÝ 15 — Josef KALOUSEK (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 15. Praha 1896 ARCHIV ČESKÝ 20 — Josef KALOUSEK (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 20. Praha 1902 ARCHIV ČESKÝ — Josef KALOUSEK (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 21. Praha 1903 ARCHIV ČESKÝ 28 — JOSEF TEIGE (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 28. Praha 1912 ARCHIV KORUNY ČESKÉ 6 — Antonín HAAS (edd): Archiv Koruny české 6. katalog listin z let 1438-1526. Praha 1958

¹² PICCOLOMINI 1998 — Enea Silvio PICCOLOMINI: Enea Silvio Historia Bohemica. Praha 1998

¹³ SLČ 1959 — František Šimek, Miloslav Kaňák (edd): Staré letopisy české z rukopisu křížovnického. Praha 1959 SLČ 1980 — Jaroslav Kašpar, Jaroslav Porák (edd): Ze starých letopisů českých. Praha 1980

¹⁴ ŽIDEK 1908 — Zdeněk Václav TOBOLKA (edd): M. Pavla Židka Spravovna. Praha 1908

¹⁵ PŘELOUČSKÝ 1947 — TŮMA PŘELOUČSKÝ: Tůmy Přeloučského spis o původu jednoty bratrské a o chudých lidech. Praha 1947

¹⁶ KOTLÁŘOVÁ 2008 — Simona KOTLÁŘOVÁ: Páni z Rožmitálu. České Budějovice 2008

¹⁷ FELCMAN 2008 — Ondřej FELCMAN, Radek FUKALA (edd.): Poděbradové: rod českomoravských pánů, kladských hrabat a slezských knížat. Praha 2008

¹⁸ GLOGOWSKI 1989 — STEFAN GLOGOWSKI: Potomci krále Jiřího z Poděbrad (Genealogie knížat z Minstrberka). Ostrava 1989

¹⁹ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ 2011 – Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ: Královský dvůr Václava II. České Budějovice, Praha 2011 DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / ZELENKA 2011 – Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / Jan ZELENKA: Curia ducis, curia regis. Panovnícký dvůr za vlády Přemyslovců. Praha 2011 DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / ZELENKA 2015 — Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / Jan ZELENKA: Ženy a děti

z Rožmitálu žádná teoretická literatura, byla mi řada Dany Dvořáčkové-Malé v mnohé přínosná a návodná. K dvorskému životu ještě přispěli svým sborníkem Martin Nodl a František Šmahel se svým *Člověkem českého středověku a Slavnostmi, ceremoniemi a rituály v pozdním středověku*.²⁰

---

ve dvorské společnosti. Praha 2015 Spolu s těmito publikacemi vydali i tři díly s názvem *Dvory a rezidence*. KAVKA 1990 — František KAVKA: *Am Hofe Karls IV*. Stuttgart 1990
²⁰ NODL / ŠMAHEL 2002 — Martin NODL / František ŠMAHEL, (edd.): *Člověk českého středověku*. Praha 2002 NODL / ŠMAHEL 2014 — Martin NODL / František ŠMAHEL, (edd.): *Slavnosti, ceremonie a rituály v pozdním středověku*. Praha 2014

2. Evropa po husitské revoluci

S koncem středověku se ve všech evropských zemích začala projevovat společenská krize. Pochybnosti ohledně víry, vlna moru, nové objevy a počínající zámořské objevy to vše vyvrcholilo v nových směrech humanismus a renesance. Evropa začala objevovat a obsazovat nové kontinenty. I díky tomu byla mnohá středověká přesvědčení rozptýlena.

Evropské mocnosti se musely vyrovnat s novým fenoménem, který měl ohlas i v některých částech Evropy, husitstvím.²¹ Husité se humanistům jevíli jako: „pozoruhodné, ale těžkopádné bytosti spjaté s uplývajícími časy, čtenářsky sice přitažlivé a veliké postavy, leč přitažlivé toliko svou vojenskou zdatností a veliké hlavně svými bludy...“²²

Nejbližší sousedy Českého království husitské reformní myšlenky takřka nezasáhly. Říšští kurfiřti k husitskému hnutí zachovali neutrální stanovisko. Jejich aktivita byla motivována snahou o reformu církve. Ani Polsko, zasažené smrtí krále Vladislava II. Jagellonského v červnu 1434, husitské hnutí mnoho neovlivnilo. V Uhrách sice došlo v roce 1436 k sociálně motivované vzpouře proti biskupu Lépesovi v Sedmihradsku, která je mnohdy brána jako ohlas husitství. Ale k žádným dalším incidentům připisovaným husitským myšlenkám nedošlo.²³

2.1 Dědictví husitské revoluce v Zemích Koruny české

České království bylo po husitské revoluci vnímáno jako kacírská země. Husité začali být pronásledováni a podnikali se proti nim křížové výpravy. Bylo zakázáno s nimi obchodovat, nesměli být pohřbíváni na katolických hřbitovech, dědit ani odkazovat majetek, u soudu neměli mít žádnou právní ochranu.²⁴

Evropa viděla v husitech sice nepočetnou, ale nebezpečnou heretickou skupinu. Katolická propaganda se odrážela v negativní pověsti Českého království. České království mělo velké obtíže překonat negativní mínění ostatních evropských zemí.²⁵

---

²¹ Například ve Francii, kde přijal Karel VII. několik dekretů basilejského koncilu. Sám v ní viděl další možnost, jak ukázat, že francouzská církev je pod svrchovanou vládou krále a ne papeže.

²² PICCOLOMINI 1998, 3-5 ČORNEJ 2007, 19-21 a 22-25

²³ ČORNEJ 2007, 32-35

²⁴ URBÁNEK III/1 1915, 3-5

²⁵ ČORNEJ 2007, 14

Husité se důvodně obávali slabé pozice svého náboženství vůči katolictví. Princip „Čí vláda, toho náboženství“ měl být řešením k decentralizačním tendencím vedlejších zemí. Její realizaci bránila zakořeněná církevní organizace.

Mezi snahu o vytvoření autonomní zemské husitské církevní organizace patřilo i nekanonické zvolení Jana Rokycany pražským arcibiskupem. Basilejský sněm jeho zvolení nikdy nepotvrdil. Naopak císař Zikmund této volbě nijak nebránil.²⁶

Husitskou revolucí bylo završeno období, ve kterém se nahromadily problémy uvnitř česko-moravského prostoru. Politiku začal vytvářet stavovský systém, posílila se pozice vyšší a nižší šlechty a královských měst, oslabilo se postavení panovníka a podlomil se vliv římskokatolické církve, která ztratila bezmála 90% pozemkového majetku. V Čechách se také dokončil proces počest'ování větších měst a usnadnilo se uplatňování češtiny jako kulturního a posléze i úředního jazyka.²⁷

Husitská revoluce byla v rámci zemí Koruny české nejúspěšnější v Českém království. Jistý úspěch slavila na Moravě, kde se ale významná část obyvatelstva z německé etnické vrstvy stavěla proti tomuto programu. Obojí Lužice a většina Slezska, zahraniční léna Koruny české a říšská zástava Chebska byly jednoznačně proti. Husitství přispělo k rozvolňování jednoty zemí Koruny české, i když jeho úmysly byly opačné.²⁸

2.1.1 Kompaktáta

Vzhledem k pozdějšímu kontextu se nyní krátce zmíním o Kompaktátech.²⁹ Kompaktáta platila výhradně na území Českého království a Moravského markrabství. Kompaktáta reflektovala respektování čtyř artikulů pražských, ale v poněkud oslabené podobě.³⁰

Kompaktáta uzavírala husitskou revoluci a měla několikanásobné důsledky jak pro vnitřní vývoj v království, tak pro mezinárodní situaci. České království a Moravské markrabství se rozdělilo na zemi dvojího lidu. Ani jedna konfese nebyla schopna

---

²⁶ ČORNEJ 2007, 14-16

²⁷ ČORNEJ 2007, 11

²⁸ ČORNEJ 2007, 11-19

²⁹ Byla slavnostně vyhlášena dne 5. července 1436 v Jihlavě. *Kompaktáta* zahrnovala patnáct písemností – vlastní kompaktáta, brněnsko-jihlavské dohody se Zikmundem, usnesení o volbě Jana Rokycana pražským arcibiskupem,²⁹ i list papeže Evžena IV.²⁹ jako jeden nedělitelný soubor. Pro katolickou církev nebyly dohody Zikmunda a husitů ohledně církevního práva platné. ČORNEJ 2007, 16-17

³⁰ Přijímání pod obojí způsobou bylo povolováno pouze dospělému obyvatelstvu. Neprohlášovala laický kalich za závazný a nutný ke spáse. Trestání smrtelných hříchů svěřovala do kompetence oprávněných osob světského a duchovního stavu. Svobodné kázání božího slova omezovala na kněze. Duchovenstvo pokládala pouze za správce, ne za majitele církevního zboží.

prosadit svou koncepci a obě strany vedle sebe musely žít a působit. Vedlejší země Koruny české zůstaly do luterské reformace katolické. Narůstala v nich nedůvěra v České království, jakožto centru korunních zemí.³¹

Na první pohled byla záležitost vyřešena. Husité měli v rukou dohody s koncilem, který platil v polovině třicátých let za hlavní autoritu v oblasti víry, i s císařem. Jakkoliv se mohlo zdát, že kompaktáta jsou významným stabilizujícím dokumentem, měla v sobě potencionální nebezpečí. Dokument byl kompromisem obou znesvářených stran. Měl v sobě mnoho nejasností, nepřesností, které obě strany interpretovaly rozdílně. Dalším potencionálním problémem byla platnost kompaktát, která nebyla určena. Katolická církev počítala s tím, že husité časem opět splynou v obecnou církev. Husité si představovali úplný opak. Jejich představitelé si však byli vědomi slabých míst v kompaktátech a při jednání s císařem Zikmundem se snažili tyto nedostatky odstranit.³²

Od května 1437 měl papež Evžen velké rozepře s koncilem v Basileji.³³ Jádrem sporu bylo konání koncilu s východokřesťanskou církví ohrožovanou osmanskou expanzí. Evžen viděl v dohodě s byzantskou církví velmi účinný trumf ve sporu s koncilem. Pokládal dohodu s východokřesťanskou církví za významnější než dohodu s Husity.³⁴

Papež rozhodl, že koncil bude přesunut do Ferrary.³⁵ Rozštěpení koncilu Husitům přineslo omezení možnosti dořešení své situace. Ukázalo se, že ve sporu mezi papalismem a konciliarismem se převaha kloní na papežovu stranu. Ten kompaktáta nikdy výslovně neuznal. Husité, kteří již dříve spojili svoji činnost s koncilem, byli znepokojeni. Papež situace využil a naznačil Čechům, aby svou věc předložili ve Ferrare.³⁶

Již tak nestabilní situace měla směřovat k dalším válkám a intervencím obou znesvářených stran. Situaci ještě více zkomplikovala smrt císaře Zikmunda na sklonku roku 1437. Další směřování země mohla pomoci určit nová osoba panovníka.³⁷

---

³¹ ČORNEJ 2007, 11-14

³² Jednání probíhala v Brně, Stoličném Bělehradu, Jihlavě.

³³ Koncil byl svolán v roce 1431 papežem Martinem V. Ten záhy zemřel. ČORNEJ 2000, 548

³⁴ ČORNEJ 2007, 22-28

³⁵ Papež Evžen IV. v této době sídlil v italské Florencii. Byl podporován Cosimem Medici, kterému pomohl vrátit se z vyhnanství. ČORNEJ 2007, 21

³⁶ ČORNEJ 2007, 22-23

³⁷ ČORNEJ 2007, 17-19

Evžen si přál, aby na trůn po Zikmundovi nastoupil Albrecht Habsburský. Snažil se mu slibem jednání s husitskými zástupci vylepšit pozici pro jeho zvolení. Věřil, že díky Albrechtovi se Češi snadněji uvedou zpátky do lůna církve.

Basilejský koncil si ale nechtěl nechat vzít právo na vynesení konečného rozhodnutí. Dne 23. prosince 1437 koncil slavnostně vyhlásil dekret, že přijímání pod obojí není uloženo Kristovým příkazem ani laikům ani kněžím. Jednání v konečném důsledku tedy nic nepřinesla.

2.2 Volba nového panovníka

Zikmund před svou smrtí promýšlel, jak bude vypadat vláda na území Českého království. Vládu měl po jeho smrti vykonávat jeho zeť a manžel jeho jediné dcery Alžběty, Albrecht Habsburský.³⁸ Měl spojit Rakousy, země Koruny české a uherský stát v jeden celek. Albrecht měl být také zvolen králem Svaté říše římské. Jeho snaha o nástup na český a uherský trůn, byla ale ohrožována polskými zájmy.

V Praze se na zemském sněmu projednávalo přijetí Albrechta českým králem.³⁹ S přihlédnutím na Alžbětiny dědické nároky, Zikmundovo přání, habsbursko-lucemburské smlouvy o nástupnictví a znění Zlaté buly Karla IV., byl na sněmovním zasedání dne 27. prosince 1437 Albrecht Habsburský přijat za českého krále.⁴⁰ Největší odpůrci volby Albrechta českým králem, Hynce Ptáček z Pirkštejna a Aleš Holický závěry sněmu nakonec akceptovali, ale stále vedli v potaz jednání s Krakovem. Čekali na znění volební kapitulace.⁴¹

Albrecht ve své volební kapitulaci musel uznat kompaktáta a brněnsko-jihlavské smlouvy. Musel souhlasit s obsazováním úřadů v Českém království Čechy a restitucí korunních lén. Také mu byl předložen požadavek na opětovné začlenění Moravy do svazku zemí Koruny české.

---

³⁸ Jediný další potomek Lucemburského rodu byla dcera Jindřicha Zhořeleckého Alžběta (Eliška) Zhořelecká, která vládla v Lucembursku. Byla dvakrát vdaná, za Antonína Burgundského a Jana Bavorského. Jednu dobu koketovala s tím, že by se hlásila o český trůn. Zemřela nejpozději z přímých Lucemburků. ČECHURA 2010, 22-23

³⁹ Katolická strana a umírnění utrakvisté na straně Albrechta: např. Oldřich II. z Rožmberka, Václav z Michalovic, Jan Popel z Lobkovic, Hynek Krušina ze Švamberka, Burian z Gutštejna, Prokop z Rabštejna; Menhart z Hradce, Jan a Oldřich z Hradce, Mikuláš a Zbyněk Zajíc z Házmburka, Hanuš z Kolovrat, Jindřich a Zikmund z Vartenberka, Jindřich ze Stráže, Jiří z Visemburka, Jan Zajímač z Kunštátu, Hynek Krušina z Lichtenburka, Hašek z Valdštejna, Jakoubek z Vřesovic., Města: Praha, Plzeň, Kouřim, Čáslav, Slaný, později i Kutná Hora a České Budějovice URBÁNEK III/1 1915, 260-261 ČECHURA 2010, 27-28 PALACKÝ 1851, 411-412 ČORNEJ 2007, 44-50

⁴⁰ Řeč kancléře Kašpara Šlika: ARCHIV ČESKÝ 6, 445-447

⁴¹ ČORNEJ 2007, 36-40 URBÁNEK III/1 1915, 266-267

Albrecht ponechal několik bodů volební kapitulace otevřené a některé z nich odmítal. Ptáčkova strana, východočeští husité a táboři v čele s knězem Bedřichem byli znepokojeni. Shodli se na jiném panovníkovi. Sešli se dne 29. května 1438 na sjezdu v Mělníku. Zde prohlásili polského prince Kazimíra, bratra polského krále Vladislava Jagellonského, českým panovníkem.⁴²

Albrecht přijal dne 8. června v Jihlavě korunovační kapitulaci. V ní souhlasil s navrácením Moravy do svazku zemí Koruny české, co se týkalo volby či dědičnosti, obě strany našly poněkud širokou formulaci – stavové zvolili a vzali Albrechta za českého krále. Dne 13. června vjel Albrecht do Prahy. Korunován byl 29. června 1438 členy vysoké české nobility a olomouckým biskupem Pavlem z Miličína.⁴³

Albrecht při střetu polská vojska porazil a slezská knížectví mu postupně holdovala. Dne 10. února 1439 uzavřeli Jagellonci s Habsburkem příměří. Dne 27. října 1439 zemřel král Albrecht Habsburský v uherské lokalitě Neszmély na úplavici. Albrecht stále zůstal bez mužských potomků. Ten se narodil až o několik měsíců později.⁴⁴

Život Ladislava Pohrobka, jediného syna Albrechta Habsburského byl již od počátku poměrně nešťastný. Matka mu zemřela dva roky po jeho narození. Vychován byl na dvoře svého strýce císaře Fridricha. V roce 1453 byl třináctiletý Ladislav korunován českým králem. Jiří z Poděbrad získal správcovskou funkci v tom samém roce.

Jiří se snažil, aby Ladislav přijel do Prahy a převzal svou královskou funkci. To se mu podařilo ještě v roce 1453, ale ne na dlouho. Do Čech se Ladislav opět vrátil v roce 1457. Jiří se snažil o Ladislavovo sžití se s Čechami a utrakvismem. Ladislav byl ale vychováván v katolictví, které samozřejmě kolidovalo s utrakvismem. Ladislavovou výhodou byla jeho znalost češtiny. Za Jiřího asistence si Ladislav osvojoval vladařské schopnosti, zúčastňoval se zasedání soudů a jiných úředních aktivit. V Praze se chystala Ladislavova svatba s francouzskou princeznou Magdalenou, dcerou krále Karla VII. Bylo vysláno poselstvo v čele se Zdeňkem Konopištským ze Šternberka, který měl princeznu přivést do Čech.⁴⁵

Ladislavův život ovšem neměl již dlouhého trvání. Král v neděli 20. listopadu začínal podléhat závěrečné fázi hemoblastomatózy lymfatického typu, zhoubné formě

---

⁴² KILIÁN 2010 — Jan KILIÁN (edd.): Mělník: historie, kultura, lidé. Praha 2010, 90 GOLL 1897 — Jaroslav GOLL: Čechy a Prusy ve středověku. Praha 1897, 247-253 Proti Němcům bylo sepsáno Krátké sebrání z kronik českých. Mimo jiné byla kritizována Albrechtova neznalost češtiny, dosazování Němců do funkcí atd. Více in: PALACKÝ 1851, 407-408

⁴³ Konkrétní průběh korunovace in: ČORNEJ 2007, 50-52

⁴⁴ ČORNEJ 2007, 41-44

⁴⁵ ČORNEJ 2007, 124-129

leukémie. Dle Eneášovy kroniky počínal pociťovat příznaky nemoci 22. listopadu. Dle některých zpráv měl mít ve slabinách morové hlízy, podle většiny však neměl mít žádné příznaky moru. Ladislavův zdravotní stav se prudce zhoršoval a po třiceti šesti hodinách český a uherský král skončil. Králův pohřeb se uskutečnil dne 25. listopadu ve Svatovítské katedrále.⁴⁶ Dle Urbánka se lid se svým králem sžil a z jeho smrti byla pro obyvatelstvo nešťastná.

Po jeho smrti nastalo nové rokování, kdo se stane novým českým králem. Kandidátů na uprázdněný trůn nebylo málo, tím vítězným se stal Jiří z Poděbrad, manžel Johany z Rožmitálu.

---

⁴⁶ PICCOLOMINI 1998, 249-253 ČORNEJ 2007, 128-129

3. Rodinné zázemí Johany z Rožmitálu

Johana se narodila do rodiny pánů z Rožmitálu. Přesné datum narození nám není známo. Dle odhadů se narodila někdy před rokem 1432. Páni z Rožmitálu byl šlechtický rod, který datuje své kořeny do poloviny 13. století. Jejich šlechtický původ se odvozuje od rodu Buziců. Bratři Heřman, Jaroslav a Budislav byly předky rodů pánů z Březnice, pánů z Rožmitálu, pánů z Třemšína, pánů z Truskova a pánů z Homberka. Neexistují žádné přímé zprávy ohledně vydělení rožmitálské větve. Palacký ji ale přisuzuje Budislavově synovi Oldřichovi (1251-1264), který měl *první osobit sobě jméno z Rožmitála*.⁴⁷ Z rodokmene rodu je patrné, že se podrobnější data narození jednotlivých členů dochovala zřídka. Ani data úmrtí se nedochovávala v hojnějším počtu.⁴⁸ Rod Pánů z Rožmitálu měl ve znaku sviní hlavu a lvici. Název rodu pánů z Rožmitálu pochází z německého *rosenthal* což značí růžový důl.⁴⁹

Jejich rodové sídlo bylo na Blatné a v Rožmitálu. Přičemž dominoval hlavně hrad Blatná, který byl i stavebně vylepšován.⁵⁰ Jaroslav Lev nechal vymalovat na zdech jídelny starého paláce na Blatné cyklus pěti lidských věků. Výzdoba vznikla nejspíš kolem roku 1469. Mimo znázornění cyklu příchodu člověka na svět, je zde zachycena Jaroslavova sestra Johana s manželem Jiřím z Poděbrad. Také jsou zde vyobrazeni Jaroslavův syn Zdeněk Lev a bratr Protiva se svými manželkami. Mimo rodinných příslušníků jsou zde vyobrazeni nepřátelé Jiřího z Poděbrad – Matyáš Korvín a členové Zelenohorské jednoty.⁵¹

3.1 Jan z Blatné

Otec Johany Jan z Blatné se narodil Zdeňkovi staršímu z Rožmitálu, Blatné a Strakonice a Anežce Bavorovně. Jan měl tři sourozence Annu, Jaroslava a Zdeňka ml. na Rožmitále, Zbirohu a Hořovicích.⁵² Bratři Jan i Zdeněk připojili své podpisy pod stížný

---

⁴⁷ PALACKÝ 1854, 471

⁴⁸ KOTLÁROVÁ 2008, 195-197

⁴⁹ SEDLÁČEK XI 1936, 221, 192

⁵⁰ SEDLÁČEK XI 1936, 194 URBÁNEK III/1 1915, 149-150 Polovina hradu a města Rožmitál byla v majetku pražského arcibiskupství. Prodal ho jejich předek Sezema roku 1347. Později onu půlku vlastnili Zmrzlikové ze Svojšína, kteří ji dostali od Zikmunda Lucemburského. Zpět ji navrátil Zdeněk Lev.

⁵¹ KOTLÁROVÁ 2008, 112-113

⁵² NOVOTNÝ 1928 — Václav NOVOTNÝ: České dějiny. Díl I. část 3., Čechy Královské za Přemysla I. a Václava I. (1197-1253). Praha 1928, 436-437 470-471

list proti upálení Jana Husa.⁵³ Zdeněk i Jan vystupovali v dobách husitských nepokojů jednotně proti husitům a jejich hrady Rožmitál a Blatná se staly opevněnými baštami husitskému obléhání. V roce 1419 bratři vyhlásili válku společně s dalšími 35 pány Městům pražským.⁵⁴

Majetek rodu se rozléhal jak na jihu Čech, tak na západ od Blatné. V Johanině době se toto rozdělení stalo strategickou výhodou proti Zelenohorské jednotě.⁵⁵

Janovi z Blatné se narodili a do dospělosti přežili dva synové Jaroslav Lev a Protiva a dvě dcery Johana a Hedvika. O tom, kdy se potomci narodili, bohužel nejsou žádné zprávy.

3.2 Jaroslav Lev

Prvním synem Jana z Blatné byl Jaroslav Lev z Rožmitálu. Jméno Jaroslava Lva se objevilo až v roce 1452 při volbě Jiřího z Poděbrad za správce země.⁵⁶ Jaroslav Lev byl dvakrát ženatý. Poprvé za Markétu z Valdštejna a po její smrti za Elišku Bezdrůžickou z Kolovrat. Měl tři děti Zdeňka Lva, Kateřinu a Johanu.

Většinu svého aktivního života strávil v politice. Během vlády Jiřího z Poděbrad a Johany byl jejich blízkým spolupracovníkem. Ačkoliv byl katolík, s královským párem neměl mít v tomto ohledu žádné spory. Pravidelně se zúčastňoval jejich politických jednání. Byl například přítomen sjezdu v Chebu v roce 1459. Jeho aktivita mu v roce 1464 vynesla hodnost nejvyššího zemského sudího.⁵⁷

Jaroslav Lev se vydal na cestu po evropských zemích, aby představil Čechy jako kultivované pravověrné křesťany, ne jako kacíře. Na svou pouť se vydal dne 26. listopadu 1465 s družinou 40 pánů. Vybaven byl mimo jiné i doprovodným listem královny Johany a císaře Fridricha III.⁵⁸ Při svém návratu do Čech v polovině února 1467 byl v Praze vítán procesím. Za svou cestu z Čech až na konec světa byl odměněn úřadem nejvyššího hofmistra českého království.⁵⁹

⁵³ ARCHIV ČESKÝ 3, 187-193, č. 6 Listina z roku 1415.

⁵⁴ KOTLÁROVÁ 2008 19, ARCHIV ČESKÝ 4, 375-377, č. 35 Zápis z roku 1419.

⁵⁵ URBÁNEK III/1 1915, 149-150

⁵⁶ ARCHIV ČESKÝ 2, 309-313, č. 56 Zápis z roku 1452.

⁵⁷ KOTLÁROVÁ 2008, 33, 25

⁵⁸ URBÁNEK III/4 1962, 98

⁵⁹ BENEŠ 1973, 167 KOTLÁROVÁ 2008, 25-29 O cestě Jaroslava Lva pojednává Václav Šašek z Bírkovala ve svém díle: Z BÍRKOVA 1974 — Václav Šašek z BÍRKOVA: Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa. Praha 1974

Jaroslav Lev byl od svého návratu neustále ve válce se Zelenohorskou jednotou, hlavně s Rožmberky. Po smrti Jiřího z Poděbrad se postavil na stranu Vladislava Jagellonského.⁶⁰

Jaroslav Lev zemřel v roce 1485. Rod Pánů z Rožmitálu pokračoval skrze jeho syna Zdeňka Lva. Samotný rod vymřel na konci 18. století.⁶¹

3.3 Protiva

Johanin druhý bratr Protiva měl za manželku Kateřinu z Pecky. Zemřel v roce 1474. S Kateřinou měl dceru Markétu, která se provdala za Jindřicha ze Švamberka.

3.4 Hedvika

Byla dvakrát vdaná. Poprvé za Jana ze Švamberka a podruhé ze Šebestiána Pluha z Rabštejna.⁶²

3.5 Matka Johany

Nalézt jméno matky Johany z Rožmitálu byl asi největší oříšek z celé diplomové práce. V žádné literatuře ze seznamu literatury této diplomové práce nebylo jméno Johaniny matky zmíněno. Nedochovala se žádná svatební smlouva, žádná listina, kterou by vydala, či nějaká jiná zmínka nebo vodítko vedoucí k jejímu nalezení. Ani žádný z minulých či současných historiků nevyslovil žádnou možnou teorii, kdo by mohl být manželkou Jana z Blatné.

Při hledání na internetu, poslední možnosti, která by mohla vést k jejímu nalezení, jsem objevila několik indicií. Na internetových stránkách, kde amatérsky sestavují rodokmeny, bylo uvedeno jméno Ludmily ze Strakonic.⁶³ I další internetové stránky zmiňují jako matku Johany z Rožmitálu jistou Ludmilu ze Strakonic někdy i s přídomkem Bavor ze Strakonic.

V rodokmenech Bavorů ze Strakonic ale žádnou Ludmilu nevidují. Páni z Rožmitálu jsou sice příbuzensky spjati s rodem Bavorů ze Strakonic, ale skrze rodiče Jana z Blatné. Na další internetové stránce týkající se českých dějin v anglickém znění se teorie o jisté Ludmile ze Strakonic objevuje taktéž.⁶⁴ Bohužel jsem nedokázala zjistit, odkud se tato teorie vzala. Ale dle mého názoru osoba Ludmily ze Strakonic buď nikdy neexistovala, nebo bylo její jméno zkomoleno, spleteno či spojeno v jednu osobu.

⁶⁰ Zvolil ho za českého krále viz: ARCHIV ČESKÝ 6, 239, č. 17

⁶¹ KOTLÁROVÁ 2008, 32

⁶² KOTLÁROVÁ 2008, 39-40

⁶³ <http://www.geni.com/people/Ludmila-ze-Strakonic/600000000747872110> [07. 02. 2016]

⁶⁴ http://fmg.ac/Projects/MedLands/BOHEMIA.htm#_ftnref476 [07. 02. 2016]

O něco více se historici zmiňují o víře Johaniny matky. M. Klassen přišel s teorií, že Johana byla vychovávána matkou v utrakvistické víře. Jan z Blatné měl své manželce dovolit vychovávat dcery ve své víře.⁶⁵ Johana by díky tomu vyrůstala v prostředí, které bylo nábožensky tolerantní. Také Urbánek podobnou myšlenku vyslovil. Domníval se tak na základě určitého, mně neznámého, dokladu z roku 1430, kde se má „*výslovně mluvit o víře nevěstině*.“ Připouští, že Jan by mohl mít za ženu utrakvistku, která měla k dispozici kněze své víry pro potřebu svojí i pro potřebu dětí.⁶⁶ Existují i domněnky, že Johana byla katoličkou, která však plně podporovala svého manžela a jeho víru.⁶⁷ Pravděpodobné vyřešení tohoto problému se patrně již nikdy nepodaří. Ať už Johaninou matkou byl kdokoliv, zůstává nám do dnešní doby skrytá. Jakékoliv nové poznatky budou nejspíš jen dohady a nebudou moc být prokázány. Ať už byla kdokoliv, katolička či utrakvistka, její dva nejúspěšnější potomci se stali významným katolickým pánem a zemským úředníkem a druhý potomek se provdal za šlechtice, který z ní učinil českou královnu.

---

⁶⁵ KLASSEN 1998, 104

⁶⁶ ŠTLOUKAL 1941 — Karel ŠTLOUKAL (edd.): *Královny, kněžny a velké ženy české*. Praha 1941, 178

⁶⁷ KILIÁN 2010, 98

4. Manželství s Jiřím z Poděbrad

Johana z Rožmitálu se za Jiřího z Poděbrad provdala v roce 1450. Datum svatby bohužel nevíme. Z předchozího sňatku s Kunhutou ze Šternberka měl Jiří šest dětí.⁶⁸ Kunhuta zemřela při porodu dvojčat dne 19. listopadu 1449.⁶⁹ Kunhuta a Johana se dle dobových zpráv lišily. Kunhuta měla být spíše klasickou šlechtičnou bez vyšších politických cílů. Současníky byla vnímána jako laskavá žena, která se plně soustředila na roli matky a paní domu. Johana byla dle mnohých zpráv opačného naturelu než její předchůdkyně.⁷⁰

Svatba Jiřího z Poděbrad a Johany z Rožmitálu mohla být v mnoha ohledech překvapivá. V každém případě nebylo úplně běžné, že si utrakvista bere dívku z katolického prostředí. Vystává několik možností proč tak Jiří učinil. F. Kavka se domníval, že Jiří se snažil získat vliv v jižních Čechách, proti mocným Rožmberkům. Tato teorie není úplně nepravděpodobná.⁷¹ Urbánek se domníval, že Johana mohla být utrakvistkou též.⁷² To by mohlo korespondovat s teorií, o které jsem se zmiňovala výše. Existuje i romantičtější verze předcházející svatbu Jiřího a Johany. Přišel s ní literát Čestmír Vidman ve svém dramatu pro jednu herečku *Johana z Rožmitálu a Poděbrad, královna česká*.⁷³

První potomek se Johaně a Jiřímu narodil již 17. března 1452 v Poděbradech. Synovi dali jméno Jindřich mladší (familiárně Hynek). Existují náznaky, že se jim narodil další syn jménem Bedřich, který se nedožil více než jednoho roku. Měl se narodit někdy v letech 1453-1454. Zemřít měl někdy v létě roku 1459.⁷⁴ Další syn Jiří se narodil mezi léty 1454-55. V roce 1456 se narodila dcera Ludmila, budoucí lehnická kněžna. Posledním potomkem narozeným za jejich manželství byl Jan, který zemřel ve třech letech. Dle Urbánka měli prý společně ještě dceru Anežku jinak neznámou.⁷⁵

---

⁶⁸ Kunhuta ze Šternberka (1422-1449) byla dcerou Smila ze Šternberka.

⁶⁹ URBÁNEK III/4 1962, 35-36 Dle Urbánkova bádání mohl mít Jiří s Kunhutou ještě jednu dceru, která by se v tomto případě narodila ještě před Bočkem. Dcera (asi 1441 -??) Boček (1442 – 1496), Viktorin (1443–1500), Barbora (1444–1447 – po 1469), Jindřich I. starší (1448–1498), Kateřina (1449–1464), Zdena (1449–1510)

⁷⁰ FELCMAN 2008, 73

⁷¹ KAVKA 1993 — František KAVKA: Zlatý věk růží. Praha 1993, 24

⁷² STLOUKAL 1941, 178

⁷³ VIDMAN 2011 — Čestmír VIDMAN: Čtyři české královny a kněžna české literatury. Dobříš 2011, 87-88 a 83-94 Čestmír Vidman (1921–2013) divadelní hru napsal v roce 2009. Byla to jeho čtvrtá hra týkající se českých královen.

⁷⁴ FELCMAN 2008, 266

⁷⁵ URBÁNEK III/4 1962, 37

4.1 Jindřich mladší neboli Hynek

Hynek se narodil dne 17. května 1452 v Poděbradech. V roce 1459 bylo na chebském sjezdu dojednáno, že se Hynek ožení s Kateřinou Saskou (asi 1453 – 1534) dcerou durynského lantkraběte Viléma.⁷⁶ Hynkova sestra Zdeňka byla zaslíbena Albrechtovi Odvážnému, synovi saského knížete Fridricha II. V tomtéž roce byla uzavřena zasnubní smlouva. Fakticky byl spojen pouze první pár, desetiletá Zdeňka s šestnáctiletým Albrechtem. Hynkovi bylo v té době sedm a Kateřině šest, takže svatba byla pouze v zastoupení.⁷⁷ Kateřina byla v roce 1459 přivezena do Prahy.⁷⁸ Faktická svatba Kateřiny a Hynka proběhla na masopust roku 1471.⁷⁹

Hynek měl s Kateřinou dceru Annu (1471 – 1517). Hynek byl na svou dobu poměrně nevázaný. Vzhledem k dobovým svědectvím je velmi pravděpodobné, že měl více nemanželských dětí. Jeden z jeho potomků je znám díky Hynkově poslední vůli. Byl jím Bedřich či Fridrich († po 1492) syn Kateřiny ze Strážnice a Štítar. Po otcově smrti mu připadly Poděbrady a Kostomlaty.⁸⁰

V roce 1473 přestoupil Hynek na katolickou víru.⁸¹ Jeho vztah k Vladislavu Jagellonskému měl být i díky odmítnutí svatby s jeho sestrou Ludmilou poměrně zkalený.⁸²

Po matce zdědil Mělník, Teplice a hrad Lichtenburk u Čáslavi. Zemřel dne 11. července 1492 v Poděbradech. Jeho dědické nároky přešli na bratra Jindřicha I. Staršího, který měl zajistit Hynkovu dceru Annu a manželku Kateřinu.⁸³

4.2 Jiří

Jiří se narodil někdy v letech 1454 – 1455 a zemřel mezi lety 1459 – 1462. Jiří zemřel velmi mladý, nedožil se povýšení stejně jako bratři.⁸⁴

---

⁷⁶ ČORNEJ 2007, 271

⁷⁷ FELCMAN 2008, 74

⁷⁸ URBÁNEK III/4 1962, 308

⁷⁹ ČORNEJ 2007, 271

⁸⁰ ČECHURA 2010, 128-129

⁸¹ FELCMAN 2008, 102 a ČECHURA 2012, 129

⁸² FELCMAN 2008, 81

⁸³ GLOGOWSKI 1989, 20-22

⁸⁴ GLOGOWSKI 1989, 23

4.3 Ludmila

Ludmila se narodila dne 16. října 1456. Ludvík Bavorský v roce 1460 navrhl uzavření sňatku mezi Ludmilou a jeho synem Jiřím, knížetem bavorským. Svatba měla pomoci Jiřímu z Poděbrad ve volbě říšského krále. Jiří se nakonec od tohoto nápadu odklonil. V roce 1461 zasnoubil Ludmilu s Vavřincem Ujlakimem z magnátské uherské rodiny. Jiří se nejspíš snažil získat uherské magnáty na Matyášovu stranu. V tu dobu byla Matyášovou manželkou Kateřina Poděbradská. Po její smrti se zájmy Jiřího a Matyáše začaly rozcházet. Jiří se vrátil k původnímu snoubenci. Ani napodruhé ke svatbě nedošlo. Jiří Bavorský se oženil s Jadvigou Jagellonskou.

Jiří v nastalé situaci začal vyjednávat s Kazimírem Jagellonským. Věděl, že je neudržitelné zachovat korunu v Poděbradském rodě. Jako podmínku nástupu Jagellonců na český trůn určil sňatek mezi králevicem Vladislavem a Ludmilou. Kazimír svatbu nechtěl povolit, protože jeho manželkou byla Alžběta Habsburská, sestra Ladislava Pohrobka. S tím mohl souviset údajný vliv papežského legáta Laurentia Rovareilly.⁸⁵ Ten tvrdil, že Ladislav byl zavražděn Jiřím z Poděbrad. Kazimír a hlavně jeho žena se mohli obávat o život jejich syna. Zůstává však otázkou do jaké míry tento vliv sahal nebo zdali se jednalo o pouhou propagandu.⁸⁶

Ludmila byla nakonec provdána za lehnického knížete Fridricha. Svatební smlouva s knížetem Fridrichem I. Lehnickým (1446 – 1488) byla sepsána dne 31. března 1474. Ludmilini bratři se zde zavázali zaplatit ženichovi 12 tisíc uherských zlatých věna. Ženich slíbil nevěstě 24 tisíc zlatých uherských jitřního daru.⁸⁷ Ludmila měla také přestoupit ke katolické víře. Ludmila zemřela 20. ledna 1503 v Lehnici.⁸⁸

---

⁸⁵ Laurentio Rovarella byl v roce 1467 papežský legát pro Říši, vystupoval tvrdě proti Jiřímu z Poděbrad a snažil se přesvědčit účastníky říšského sněmu, aby se vypravili bojovat proti Čechám. Byl v roce 1471 donucen, aby Matyáše Korvína opětovně prohlásil českým králem. Viktorin v roce 1472 skrze Rovarellu dosáhl rozřešení a zavázal se před ním, že bude sloužit Matyášovi Korvínovi. ČORNEJ 2007, 833

⁸⁶ FELCMAN 2008, 80 a 266-267

⁸⁷ ARCHIV KORUNY ČESKÉ 6, 110, č. 207 Jitřní dar (lat. *donum matutinale*, něm. *Morgengabe*) v něm. právu byl původně dar manželce první den po svatbě. OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ VII 1893 — Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Sedmý díl. Dánsko-Dřevce. Praha 1893, 40

⁸⁸ GLOGOWSKI 1989, 23-25

4.4 Jiřího potomci z prvního manželství

4.4.1 Boček z Kunštátu

Boček se narodil dne 15. července 1442 a zemřel dne 28. září 1496.⁸⁹ Boček je v pramenech velmi zřídka zmiňován navzdory tomu, že byl Jiřího nejstarší syn. Během otcova života neměl žádnou veřejnou funkci a byly pomínuty jeho případné nástupnické nároky. Otec oproti němu upřednostňoval další syny, hlavně Viktorina a Jindřicha. Boček nikdy nebyl, jako jeho bratři, jmenován říšským knížetem. František Palacký se na základě těchto zpráv domníval, že Boček měl pravděpodobně nějaký psychický handicap, který ho omezoval při jednání a životě: „...byv na rozumu nedostatečen, chován v rodině již královské jen jako na zapřenou.“⁹⁰ Tato teorie je v zásadě přejímána novější literaturou.⁹¹ Boček se nikdy neoženil. Byl pánem na Liticích, Jičíně a Veliši. Jeho dědicem se stal bratr Jindřich I. Starší.⁹²

4.4.2 Viktorin

Viktorin se narodil dne 29. května roku 1443.⁹³ Od císaře Fridricha III. obdržel dne 31. července 1459 titul knížete Svaté říše římské, knížete minsterberského a knížete kladského.⁹⁴ V roce 1462 Viktorin pomáhal císaři Bedřichovi v boji s rakouskými poddanými. Bedřich za odměnu udělil dne 7. prosince 1462 v Neunburgu povýšení i jeho mladším bratrům – Jindřichovi Staršímu a Hynkovi a to tituly knížat Svaté říše římské, knížat minsterberských a knížat kladských. Johana měla při této příležitosti obdržet od císaře zlatou korunu a král měl obdržet zlatý řetěz.⁹⁵ Otec Jiří z Poděbrad povýšil kladské panství na hrabství. Dne 16. prosince 1465 obdrželi nová knížata od svého otce v léno knížectví minsterberské, hrad Hradec, třetinu Opavy a hrabství kladské.⁹⁶

Viktorin svého otce postupně zastupoval na stále více válečných taženích. Při jednom z nich v červenci roku 1469 upadl do uherského zajetí a stal se cenným

⁸⁹ GLOGOWSKI 1989, 9 AELURIUS 1625 — Georgium AELURIUS: Glaciographia oder Gläczische Chronica. Leipzig 1625, 441.: „Botzko herr von Kunstat und Podiebrath/königs Georgii und Frau Kunegunde erfter Sohn/ist geboren worden anno 1442. Polius in hemerologio sub die 15. Julii.“

⁹⁰ PALACKÝ 1857, 290 v novější literatuře: FELCMAN 2008, 73 GLOGOWSKI 1989, 7;

⁹¹ FELCMAN 2008, 87 Podrobněji URBÁNEK III/4 1962, 33-34, pozn. 91 a 35, pozn. 93

⁹² GLOGOWSKI 1989, 9

⁹³ GLOGOWSKI 1989, 10 AELURIUS 1625, 442

⁹⁴ FELCMAN 2008, 85-86

⁹⁵ URBÁNEK III/4 1962, 629

⁹⁶ SEDLÁČEK 1914 — August SEDLÁČEK (edd): Zbytky register králův římských a českých z let 1361-1480. Praha 1914, 270

rukojmím Matyáše Korvína.⁹⁷ V zajetí měl přijmout z rukou legáta Vavřince Rovarelliho katolické vyznání.⁹⁸ Při jednání o mírovém narovnání na hradě Polná, byl předložen návrh na Viktorinovo propuštění v případě dodržení podmínky. Matyáš se měl stát Jiřího nástupcem. Kdyby neměl Matyáš v době Jiřího skonu mužského potomka, připadla by koruna Viktorinovi nebo jeho bratrům.⁹⁹ Viktorin byl nakonec propuštěn dne 1. února 1472 za příslib vysokého výkupného.

Viktorin nakonec sám vstoupil do služeb Matyáše Korvína. Snažil se zprostředkovat příměří mezi Českým královstvím a králem Matyášem. Vojensky se angažoval proti jagellonské koalici. V roce 1472 oznámil Viktorin svůj přestup na katolické vyznání. K témuž se snažil přesvědčit i své bratry.¹⁰⁰

Viktorin se oženil celkem třikrát. I přesto, že měl šest dětí, žádný z nich neměl dalšího pokračovatele rodu. Viktorinovou první chotí byla Markéta z Pirkštejna (†asi 1468), dcera Jiřího přítele Hynce Ptáčka z Pirkštejna. S Markétou měl dceru Johanu, která se provdala za těšínského knížete Kazimíra. Markéta zemřela asi v roce 1468. Viktorinovou druhou manželkou byla kněžna Žofie Těšínská (†1479) z opolské dynastie Piastovců. Z tohoto manželství se narodil Bartoloměj, Vavřinec a Magdaléna Eufemie. Viktorinovou poslední manželkou byla Helena Markéta z Montferratu (†1496) dcera markraběte z Montferratu Jana IV. a Markéty Savojské. Sňatek byl uzavřen v únoru 1480. Z tohoto manželství se narodily dcery Anna, Uršula a Apolonie.¹⁰¹

Viktorin v dokumentu z 22. srpna 1487 rozhodl, že se po jeho smrti o jeho potomky postará bratr Jindřich Starší. V případě, že by Viktorinovi potomci zemřeli bezdětní, měl veškerý majetek přijít na Jindřicha Staršího. Sám Viktorin zemřel v roce 1500.¹⁰²

4.4.3 Barbora

Barbora se narodila mezi lety 1444 – 1447. Zemřela po roce 1469. Byla dvakrát vdaná. Jejím prvním manželem byl maršálek Českého království Jindřich z Lipé.¹⁰³ S Jindřichem z Lipé měla mít syna Pertholda. Druhým manželem se stal Jan Křinecký

---

⁹⁷ ČORNEJ 2007, 264

⁹⁸ ŠMAHEL 2001, 411

⁹⁹ ČORNEJ 2007, 270

¹⁰⁰ ČORNEJ 2007, 414

¹⁰¹ FELCMAN 2008, 261-262

¹⁰² GLOGOWSKI 1989, 10-13 FELCMAN 2008, 86-99

¹⁰³ Jindřich z Lipé byl poměrně důležitou postavou soudobého dění. Doprovázel Alžbětu, sestru Ladislava Pohrobka k uzavření sňatku s Kazimírem Jagellonským. Byl prostředníkem v mnohých sporech. Někteří historikové se domnívají, že dopomohl uherskému vojsku uvěznit švagra Viktorina.

z Ronova. S Janem Křineckým měla dva syny – Jiřího a Viktorina. O Barboře se toho ví jen velmi málo.¹⁰⁴

4.4.4 Jindřich I. starší

Jindřich se narodil v roce 1448 a zemřel v roce 1498. Jak jsem již zmínila výše, byl jmenován knížetem Svaté říše římské, knížetem minsterberským a hrabětem kladským.

Jiří z Poděbrad si na počátku roku 1460 přál, aby se Jindřich stal pražským arcibiskupem. Za tím účelem slíbil bavorskému knížeti Ludvíku Bohatému vedení křížové výpravy, pokud ho papež opatří indultem.¹⁰⁵ To papež razantně odmítl. Nechtěl podporovat posílení kacířství v zemi.¹⁰⁶ Jiří ustoupil a zaměřil se na jiné záležitosti.

Před svou smrtí určil Jiří z Poděbrad svého syna Jindřicha, aby se stal správcem země do korunovace nového krále.¹⁰⁷

Jindřich získal při dělení rodového majetku knížectví minsterberské a hrabství kladské.¹⁰⁸ Jindřich měl v roce 1473 přestoupit na katolickou víru. Mělo se tak stát na přímluvu bratra Viktorina a na přání Vladislava Jagellonského.¹⁰⁹

Jindřich se v roce 1467 oženil s Uršulou, dcerou braniborského markraběte Albrechta Achillea. Dne 25. listopadu 1460 byla dojednána manželská smlouva, která Uršule zajistila doživotní zaopatření v Kladsku. Papež Pavel II. si svatbu nepřál a snažil se Albrechta přesvědčit o jejím zrušení. Svatba se konala v únoru 1467 v Chebu. Jindřich s Uršulou spolu měli šest dětí.¹¹⁰

V osobě syna Karla I. pokračoval rod minsterbersko-olešnických knížat a kladských hrabat až do roku 1686, kdy zemřela poslední kněžna Alžběta Marie.¹¹¹

¹⁰⁴ FELCMAN 2008, 262 a GLOGOWSKI 1989, 13-14 OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ XIII 1898 — Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Třináctý díl. Jana-Kartas. Praha 1898, 550-552

¹⁰⁵ Indult je v kanonickém právu římskokatolické církve dovolení, které uděluje papež (popřípadě příslušný ordinář) jakožto zákonodárce. Může spočívat zejména v úlevě od dodržení určité povinnosti uložené Kodexem kanonického práva. Na udělení indultu není právní nárok. Podobnou povahu jako indult mají dispens a privilegium, které jsou však udělovány rozhodnutím. CODEX IURIS CANONICI 1994 — CODEX IURIS CANONICI: Kodex kanonického práva: úřední znění textu a překlad do češtiny: latinsko-české vydání s věcným rejstříkem. Praha 1994.

¹⁰⁶ GLOGOWSKI 1989, 15

¹⁰⁷ PALACKÝ 1857, 625

¹⁰⁸ ARCHIV ČESKÝ 1, 300-306, č. 4 Listina ze dne 9. března 1472.

¹⁰⁹ OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ XVII 1901 — Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Sedmnáctý díl. Median-Navarrete. Praha 1901, 397 GLOGOWSKI 1989, 15-17 FELCMAN 2008, 110

¹¹⁰ FELCMAN 2008, 74

¹¹¹ FELCMAN 2008, 106-110, 653

4.4.5 Kateřina a Zdena

Dvojčata Kateřina a Zdena se narodila v roce 1449. V té době byl Jiřího vězněm Matyáš. Když se Jiří dozvěděl, že má být Matyáš zvolen králem uherským, zasnoubil ho se svou dcerou Kateřinou. Ve svých dvanácti letech byla Kateřina odvezena na Matyášův dvůr. V roce 1461 byla za Matyáše provdána. Kateřina zemřela v roce 1464 v Budíně bez potomků.¹¹²

Zdena neboli Sidonie byla v roce 1459 provdána za Albrechta Odvážného knížete saského, markraběte míšeňského a lantkraběte durynského, syna saského kurfiřta Bedřicha II. Dle Glogowského byla katoličkou. Také Albrecht se se Zdenou oženil i přes papežovy námitky. Po Jiřího smrti byl mezi širšími kandidáty na trůn, ale bez větší šance na zvolení.¹¹³ Společně založili mladší albertovskou linii Wettinů. Zdena ovdověla v roce 1500 a zemřela v roce 1510.¹¹⁴

4.5 Johanin vztah k dětem

Když se Johana provdala za Jiřího, bylo nejstaršímu synovi Bočkovi osm let a nejmladším dcerám jeden rok. Johana nepochybně osiřelým dětem nějakým způsobem nahrazovala matku. Její vlastní syn Hynek se narodil po dvouletém manželství. Jediní potomci Johany, kteří se dožili dospělosti, byl právě Hynek a Ludmila. Vzhledem k nedostatku zdrojů nelze mluvit o jejím vztahu k dětem z prvního manželství jinak než spekulativně a z drobných narážek a z mnoha domýšlení. Jedním z náznaků byl dopis Zdeňka ze Šternberka vyhlášujícím nepřátelství Viktorinovi. V něm zmiňuje Viktorinovo obvinění. „Dotýkáš také, bezectný lháři, že bych já ženu svou haněl... A tys pravil a chlubils se, že by otce tvého manželka chtěla s tebou léhati, a žes nechtěl. I také jiných dobrých lidí dotýkals jí k hanbě, kdež potom jí to musils opravovati a odporošovati před znamenitým člověkem lepším, nežs ty.“¹¹⁵ Otázkou zůstává, co by se v královské rodině událo, že by Viktorin takto o své nevlastní matce hovořil. Nedomnívám se, že by si Zdeněk až takto vymýšlel, pokud by alespoň náznak někde neslyšel nebo mu to sám Viktorin nesdělil. Viktorinovi v té době bylo 25 let a Johaně něco kolem 36 let. Viktorin byl bouřlivý a zbrklý a měl vynikat řečnickou obratností a uhlazenou mluvou.¹¹⁶

---

¹¹² GLOGOWSKI 1989, 17-19

¹¹³ FELCMAN 2008, 81-2

¹¹⁴ GLOGOWSKI 1989, 19-20 FELCMAN 2008 Rodokmen 650 - 51

¹¹⁵ ARCHIV ČESKÝ 20, 553-557, č. 2 Listina ze dne 24. srpna 1468.

¹¹⁶ FELCMAN 2008, 87

Jindřich Starší byl patrně nejschopnější z Jiřího potomků. Společně se svou nevlastní matkou vládli po Jiřího smrti v království. Zvládal vojenská tažení i diplomatická jednání. I po nástupu Vladislava Jagellonského byl oproti svému bratrovi politicky činný. Viktorin byl v té době na pokraji krachu.¹¹⁷ Ohledně Johanina vztahu k Jindřichovi nemáme žádné zprávy. Můžeme usuzovat, že žádný vyhrocený vztah mezi sebou nejspíš neměli.

Johanin vlastní syn Hynek se politice příliš nevěnoval. Do historie vstoupil více jako básník a společník, než jako syn velkého státníka a diplomata. Známe je spíše pro svůj temperament než politické úspěchy.¹¹⁸ Byl lepším básníkem a překladatelem než správcem majetku. Ani to, že byl jmenován jedním z ředitelů království, ho nejspíš nenasměrovalo k politické kariéře.

Co se týče jejich nevlastních dcer, máme kusé zprávy o jejich vzájemné korespondenci. Zdena si se svou nevlastní matkou dopisovala česky.¹¹⁹

---

¹¹⁷ FELCMAN 2008, 107-110

¹¹⁸ FELCMAN 2008, 100

¹¹⁹ URBÁNEK III/4 1962, 309 Stejně tak dopisy, které Johana psala knížatům saským, byly psány v češtině. Opisy dopisů z Drážďan se mají nacházet v Historickém ústavu AV ČR.

5. Cesta za královskou korunou

Neočekávaná smrt Ladislava Pohrobka otevřela Jiřímu a Johaně cestu ke královskému majestátu. I díky tomu se ihned po Ladislavově smrti objevily spekulace o příčině jeho smrti. Některé z nich se změnily v legendy.¹²⁰

Mezi příčinami jeho smrti se objevila i morová nákaza. Ve slabinách se mu měly objevit hlízy, připomínající morové hlízy. Další, hojně spekulovaná, byla spojena s otravou. Král měl po večeři sníst v komnatách ředkev a popít pivo. Po modlitbě se měl komorníkovi svěřit, že ho silně bolí žaludek a není mu dobře. Němečtí lékaři měli dle svého sdělení okamžitě poznat příznaky jedu. Z obavy o svůj život o tom nemluvili. I Král měl o své otravě vědět. Mezi kandidáty na traviče byl počítán i Jiří. Před svou smrtí měl ale Ladislav Jiřímu předat správu nad zemí. To by mělo znamenat, že ho král nepodezříval.¹²¹ Podezřívání byli i Jan Rokycana, Eicinger¹²² a císař Fridrich.

Obviněním čelila později také Johana. V otravě krále Ladislava měla sehrát několik různých rolí. Jednou měla jako uherská šlechtična Ladislava otrávit jablkem, které bylo rozřezáno nožem potřeným jedem. Podruhé měla Ladislava otrávit kvůli neopětované lásce. Dlugoš míní, že Ladislava otrávila jablkem ve snaze získat královský trůn.¹²³

V jiných teoriích byla travičkou i Johanina dcera, kterou si měl král Ladislav odmítnout vzít.¹²⁴ Další spojil všechny předchozí teorie a do otravy zapojil Jiřího, Johanu i jejich dceru.¹²⁵

Francouzská teorie došla až k rozvíjejícímu se romantickému motivu milostného poměru Ladislava s Johanou. Měla žárlit, že se Ladislav má oženit s francouzskou princeznou a v lázni ho otrávit jablkem. Commines měl dokonce poznat jejího bratra Jaroslava Lva z Rožmitálu v poselstvu, které dorazilo do Francie. Sám Commines si ale nejspíše myslel, že Johana byla svobodná.¹²⁶ Ve Francii nemělo být pochyb, že za smrt Ladislava může Jiří a jeho choť. Jaroslav Lev se na své cestě zastavoval v Toursu, kam

---

¹²⁰ Podrobně URBÁNEK 1924, 147-188

¹²¹ PICCOLOMINI 1998, 249-253

¹²² Ve Vídni věznil Matyáše Korvína.

¹²³ URBÁNEK 1924, 184

¹²⁴ STLOUKAL 1941, 179

¹²⁵ URBÁNEK 1924, 185

¹²⁶ URBÁNEK 1924, 185

se Magdaléna nakonec provdala. Ta se s nimi neměla chtít vůbec setkat, protože byl bratr královny Johany.¹²⁷

V polském a německém okruhu převažovala teorie, že Johana otráвила Ladislava kvůli náboženskému vyznání či národnosti.

V Uhrách viděli v Pohrobkově smrti Boží soud, protože Ladislav nedodržel svůj slib vůči bratrům Hunyádyům.

V Čechách samotných nebylo pochyb o tom, že šlo o mor. Až v pozdější době s nástupem Zelenohorské jednoty se vyrojily otázky ohledně Ladislavovy smrti. Ve vedlejších zemích byl podobný názor jako v sousedních německých zemích.¹²⁸ Příčina Ladislavovi smrti byla vyřešena až o několik staletí později díky antropologickému zkoumání jeho pozůstatků.¹²⁹

Kandidátů na uprázdněný trůn bylo mnoho. Mezi nimi byl francouzský král, polský král Kazimír, saský vévoda Vilém, římský císař Fridrich, rakouští vévodové Zikmund a Albrecht.

Francouzský král přišel s kandidaturou mladšího syna Karla. Jednal proto se Zdeňkem Konopišťským ze Šternberka a do Prahy vyslal i své poselstvo. Polský král byl zaneprázdněn bojem s Řádem německých rytířů a do volby nezasáhl. Nároku na trůn se ale nikdy oficiálně nevzdal. Habsburkové se do zápasu o trůn také příliš nehrnuli. Zato Vilém Saský, skrze svou manželku a Ladislavovu starší sestru Annu, měl o trůn eminentní zájem.¹³⁰

Johana se měla velmi angažovat v získání podpory pro svého muže. Společně s bratrem Jaroslavem Lvem měli v tomto duchu v únoru 1458 jednat s katolickými pány. Dle různých zpráv Johana svou „*lživou chytráckostí a ctižádostí*“ či jako Tanaquil „*měla přední účast na té chytrosti lidské a ďábelské.*“¹³¹ Byla přirovnána i k matce Matyáše Korvína Alžbětě, rozené Szilágyi. Ta svému synovi vyjednala uherský trůn. Jiřímu nepochybně pomohla volba Matyáše uherským králem. Stejně jako Jiří, ani Matyáš Korvín nebyl z královského rodu. Spolu s Johanou se měl na agitaci podílet i

---

¹²⁷ URBÁNEK 1924, 144

¹²⁸ URBÁNEK III/3 1930, 223-229

¹²⁹ Více in: VLČEK 1987 — EMANUEL VLČEK: Český král Ladislav Pohrobek a jeho smrt. Praha 1987

¹³⁰ URBÁNEK III/3 1930, 206-219 ČORNEJ 2007, 151-154

¹³¹ URBÁNEK III/3 1930, 261 Tanaquil byla manželkou Lucoma z Tarquinie (pozdějšího Luciusa Tarquinia Priscia), byla ženou ctižádostivou a průbojnou. Manžele přesvědčila, aby odjeli do Říma. Zde se stal králem. Více in: ŠLOSAR 2012 — Martin ŠLOSAR: Etruský vliv na počátky římského státu a práva. (diplomová práce na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2012, 15-17

Jan Calta z Kamenné Hory, pražští utrakvističtí předáci, staroměstský purkmistr Samuel Velvar a královský podkomoří Vaněk Valečovský z Kněžmosta.

Hlavní roli při volbě hrála česká zemská obec. Sněm byl zahájen v pondělí 27. února ve velké síni na Staroměstské radnici. Byli vyslechnuti zástupci kandidátů na trůn. Dále byly zkoumány dědické nároky kandidátů. Dne 2. března se sešli zástupci královských měst, kurie, nižší i vyšší šlechty k poradě. Po skončení porady předstoupil Zdeněk Konopišťský ze Šternberka před Jiřího z Poděbrad, poklekl před něho a oznámil mu, že byl vybrán novým českým králem.

Volba Jiřího králem byla v mnohém přelomová. Byl to signál pro kališníky, kteří tím získali: „*slavného krále k posile a udržení jejich víry, jakého předtím neměli...*“¹³² Vyvrcholila zde i myšlenka volitelnosti českého krále jako představitele husitského pojetí Božího zákona. Nejdůležitější ale bylo to, že Jiřího zvolilo široké plénum volitelů bez ohledu na jejich konfesijní příslušnost. V tu chvíli mohl Jiří slavit úspěch. Vyvstával mu však problém do budoucna. Katoličtí páni, kteří v podstatě volbu rozhodli, si dobře uvědomovali svou úlohu při volbě. I další volitelé si ale připisovali svou zásluhu. Jiří proto musel udržovat rovnováhu mezi všemi a tím se vzdát myšlenky suverénní panovnické moci. I přes omezení nebyl Jiří loutkou na trůně, ale spíše obratným loutkářem.¹³³

Po volbě nastaly další problémy ve vedlejších zemích. Slezsko s Horní Lužicí volbu odmítly. Morava měla dle Albrechta VI. a Zikmunda Tyrolského zůstat v Habsburském držení. Odvolávali se na habsbursko-lucemburské dědické smlouvy a na Zikmundovo darování Moravy svému zeti Albrechtovi. I přes to přijala většina moravské šlechty a olomoucký biskup Tas z Boskovic na brněnském sněmu dne 9. dubna 1458 Jiřího za moravského markraběte. Proti Jiřímu se stavěla velká moravská města s německými radními v jejich čele.¹³⁴

5.1 Korunovace

Jiří musel po svém zvolení uklidnit rozbouřenou situaci. K tomu mu měla pomoci i brzká korunovace, která by legitimovala jeho královskou důstojnost. Neměl však potřebného biskupa. O Janu Rokycanovi nemohla být řeč a olomoucký biskup Tas

---

¹³² FRA XLVI 1892 — Adolf BACHMANN (edd): *Fontes Rerum Austriacarum XLVI. Urkundliche Nachträge zur österreichisch-deutsche Geschichte im Zeitalter Kaiser Friderich III.* Wien 1892, 1-2. List Ruprechta z Polheimu ze dne 30. března 1458. ČORNEJ 2007, 156

¹³³ ČORNEJ 2007, 152-159

¹³⁴ ČORNEJ 2007, 159-160

zatím nebyl posvěcen. Příjezd vratislavského biskupa Jošta z Rožmberka nemohl být očekáván vzhledem k rozbouřenému slezskému mínění. Jiří se obrátil na Matyáše Korvína a požádal ho o jednoho z uherských biskupů.

Do příprav se výrazně zapojila papežská kurie v osobě Juana Carvajala, který pobýval v Uhrách. Do Prahy se svými instrukcemi poslal rábského biskupa Augustina z Rábu a vácovského biskupa Vincence. Papežství bylo vůči Jiříkovi vstřícné vzhledem k jejich ideji, že prostřednictvím Jiřího začlení Husity zpátky do katolické církve. Český král pro ně představoval jednoho z kandidátů na vůdce zamýšlené kruciáty proti Osmanům. Zároveň ocenili jeho rychlý postup při Matyášově propuštění.¹³⁵

Den před svou korunovací se Jiří společně s manželkou zúčastnil tajné schůzky v přítomnosti dvou uherských biskupů a čtyř českých a moravských katolických pánů. Složili slib, že budou poslušni papeži, římskokatolické církvi, budou vyznávat, chránit a bránit křesťanskou víru v pojetí katolické církve. Zavázali se, že budou vést poddané k plné jednotě s obecnou církví v záležitostech víry i ritu a budou popírat jakékoliv kacířské sekty a hereze.¹³⁶ Přísaha byla natolik obojaká, že každá strana mohla tvrdit, co se jí hodilo. Král mohl tvrdit, že se kalicha nezřekl a kurie zase, že je dobrým katolíkem. Jiří se mohl domnívat, že je to možnost projednat s papežem nové znění kompaktát. Řím si touto korunovační přísahou připravoval půdu pro úplné zrušení kompaktát. Přísaha byla natolik delikátní, že byla schůzka prezentována jako přátelské gesto uherského krále. Úloha kurie byla v obavách před Čechy i zahraničím skryta. Kurii šlo o zabezpečení stability ve střední Evropě jako přípravy pro řešení turecké hrozby.¹³⁷

Jiří byl následujícího dne korunován. Korunovačními klenoty disponovali převážně katolíci, což je utvrzovalo v přesvědčení, že jim musí být král zavázán. I Jiřího přísaha na Bibli, kdy slíbil zachovávat práva, řády, starodávné obyčeje a zemské svobody, k tomuto názoru mohla svádět. Johana byla korunována den poté.¹³⁸ „*Téhož léta nazajtrie [8. května], v pondělí, korunována jest manželka krále Jiříeho Johana v královú českú také od týchž biskupuov. A dajž jim Pán Buoh zde dlúhé a štastné kralovanie a potom v nebeském královstvie!*“¹³⁹ Johana měla uspořádanou zvláštní ceremonii a nebyla korunována po Jiříkovi v jeden den. Královnina korunovace v jiný

---

¹³⁵ ČORNEJ 2007, 160-162

¹³⁶ KOTLÁROVÁ 2008, 33 PALACKÝ 1857, 23

¹³⁷ ČORNEJ 2007, 160-62

¹³⁸ ČORNEJ 2007, 162, KOTLÁROVÁ 2008, 33

¹³⁹ SLČ 1959, 227

den než královna nebyla ojedinelá. Stávalo se také, že se královna své korunovace nedočkala vůbec nebo po dlouhé době. Například Zikmundova druhá manželka Barbora Celská byla korunována až se sedmnáctiletým zpožděním.¹⁴⁰ Karlův korunovační řád určoval královně zjednodušený obřad.¹⁴¹ Měl následovat bezprostředně po královně korunovaci. Arcibiskup královnu pomazal na čele, prsou a na lopatkách a posléze ji předal korunu, žezlo, hůlku a prsten. Johaně měl žezlo přinést Jan z Rožmberka a říšské jablko přinesl Jindřich z Michalovic.¹⁴²

5.2 Problém nástupnictví

Jiří z Poděbrad dosáhl královského majestátu pouze pro svou osobu. Rozhodně ale ve svých plánech počítal se založením poděbradské dynastie. Neměl však moc prosadit své plány z vlastní vůle. Nejenže chyběl potomek zrozený v době, kdy se stal králem, ale také zde byla otázka souhlasu dalších představitelů stavů v zemi. Ve stavovské obci nebyli jeho synové vnímáni jako princové z královského rodu. Jiří musel při prosazování svých synů do zemských úřadů podstupovat zdlouhavá jednání a nedovolil si jako předchozí Přemyslovci nebo Lucemburkové své syny jmenovat přímo.¹⁴³ I tak se Jiří snažil upevnit pozici svého rodu pro případné nástupnictví na český trůn. Mimo sňatků, zajistil pro své syny Viktorina, Jindřicha i Hynka tituly říšských knížat. V šedesátých letech říšská knížata a jistou dobu i sám papež s nástupem jednoho z Jiřího synů počítala.

Jiří vybíral své budoucí zetě a snachy hlavně na základě politických zájmů, které upřednostňoval nad zájmy konfesijní. To mu bylo následně vyčítáno z řad kališnické církve. „*Co mu radil Rokycana, Lupáč, aby svých dcer nedával protivníkuom kalicha! Pro to dal jednu Matyášovi, králi uherskému – ta svedena...druhá kniežeti míšeňskému, ta také svedena...synu svému Jindřichovi vzal za manželku dceru Braumburského – ta ho svedla... Hynkovi dceru Míšeňského – ten také sveden!*“¹⁴⁴

Samotná Johana měla dle Žídkovy¹⁴⁵ zprávy vyhledávat: „*židuov, bab a těch lékařov, kteří se nic neučili,*“ aby opět byla matkou, ale marně.¹⁴⁶ Žídkův negativní

¹⁴⁰ NODL / ŠMAHEL 2002, 75

¹⁴¹ CIBULKA 1934 — Josef CIBULKA: Český řád korunovační a jeho původ. Praha 1934, 73-74
KUTHAN / ŠMIED 2009 — Jiří KUTHAN / Miroslav ŠMIED (edd.): Korunovační řád českých králů = Ordo ad coronandum Regem Boemorum. Praha 2009, 254-259

¹⁴² NODL / ŠMAHEL 2014, 34-35 URBÁNEK III/3, 360-365

¹⁴³ Viktorin byl dvakrát prosazen do úřadu moravského zemského hejtmana.

¹⁴⁴ SLČ 1959, 228

¹⁴⁵ Pavel Žídek pocházel ze židovské rodiny, narodil se v Praze. Vystudoval lékařství v Itálii. Přestoupil ke katolictví a nechal se vysvětit. Po různých peripetiích se dostal na dvůr krále Jiřího.

postoj vůči královně lze spíše vidět v jeho nepřátelství vůči doktoru Čejkeříkovi (oficiálním jménem snad Čejka). Doktor Čejkeřík se měl starat o Johanu, protože ta od korunovace nemohla otěhotnět. Žídkovi také nejspíš vadilo, že Jiří zaplatil dr. Čejkeříkovi doktorát v Itálii. Žídek popouzel Jiřího vůči dr. Čejkeříkovi, jelikož sám nebyl pověřen léčením královny. Sám měl prý vystudovaný obor zabývající se ženskými nemocemi a porodnictvím. „*Ačť sem člověk světu zavržený lepší by bohdá má rada byla ke všem věcem, i plod mužský s boží pomocí byl bych na tvú stolici zplodil uměním lékařským, ale pán Buoh tvé Jasnosti toho daru neráčil popříti...že žádný od počátku světa těchto věcí lépe a rozumněji nese-psal jest než já...ten dar boží bude přenesen do Tvé Jasnosti na jiného...*“¹⁴⁷ Problém s královninou graviditou komentoval i vřatislavský kronikář Petr Eschenloer. Ten prohlásil, že: „*dokud Jiří nebyl králem, měl ročně potomka.*“

Jiří sám měl mnohé zdravotní obtíže, které mu mohly postupem času znemožňovat zplodit potomka. Poslední potomek se Jiřímu a Johaně narodil někdy kolem roku 1456 a králem byl zvolen v roce 1458. Tudíž se mohlo i od posledního porodu stát cokoliv. Jiří trpěl nadváhou, která mu zhoršovala možnost pohybu a některými dalšími obtížemi.¹⁴⁸

Ten mu měl slíbit děkanství všech Svatých a biskupství Litomyšlské. K sepsání Spravovny měl být přesvědčen králem Jiřím. Spravovna se měla stát kronikou. Žídek se v ní snaží Jiřího přesvědčit k opuštění kalicha. Jiří ho měl nakonec nechat bez prostředků, když mu nezaplatil zálohu. Více in: ŽÍDEK 1908

¹⁴⁶ ŽÍDEK 1908, 34 ČORNEJ 2007, 180

¹⁴⁷ ŽÍDEK, 132-133

¹⁴⁸ ČECHURA 2010, 52

6. Kacířské království

Jiří z Poděbrad musel během svého panování čelit mnohým obtížím. Jedním z nich byl postoj kurie vůči Českému království. Papežství bylo stále nepsanou autoritou v Evropě. Papežův názor v mnohém určoval vztah ostatních evropských panovníků k Čechám. Jiří se pokusil vymyslet alternativu k papežství. Pověřil rytíře Antonia Mariniho z Grenobluk rozpracování návrhu na spolek evropských panovníků.¹⁴⁹

Zdánlivě hlavním úkolem spolku bylo turecké nebezpečí. Stěžejní podmínkou naplnění spatřoval Jiří ve zřízení mezinárodní organizace, které se mají dobrovolně účastnit evropští panovníci. Páteří spolku měl být stálý kongres delegátů členských zemí. Tímto způsobem mělo být navěky zajištěno udržování míru, řádu a pokoje i spravedlnosti v celém křesťanském světě. Do pozadí mělo být zatlačováno papežství a císařství – dva hlavní sloupy ideje křesťanského universalismu. Evropští panovníci měli své problémy vyřešit mírovou cestou a ne skrze války. Své vojenské síly měly soustředit na boj proti tureckému nebezpečí.¹⁵⁰

Projekt hlavně vznikl kvůli Jiřího snaze vyhnout se hrozícímu reálnému nebezpečí ze strany papeže. Z textu vyplývalo, že Jiří je pravověrným vládcem, neprávem osočovaným z kacířství. Pokud by existovala jiná autorita, u které by se dal problém Českého království řešit, byl by papeže odsunut na okraj evropské politiky. Papež králi vyhrožoval soudním pŕuhonem i možností vyhlášení války proti Jiřímu a kacířským Čechám. Jiří v projektu evropským panovníkům podsouval to, co si již většina dlouho myslela. Politika má být určována světskou mocí nikoliv kurií. Jiřího návrh ovšem působil příliš radikálně. Papež byl stále považován za autoritu, která se nedá obcházet. Jiří mohl doufat pouze v podporu těch panovníků, kteří měli s papežem špatné vztahy.¹⁵¹

Jenže ani návrh na spolek křesťanských králů nepomohl Jiřímu odvrátit následující události. Papežství se začalo radikálněji stavět k husitským Čechám. Papež Pius II. věděl, že královna Johana navštŕevuje kázání Jana Rokycany v Týně. Podle jeho informátorů byla královna větší kacířka než král.¹⁵² Měla být i příčinou královi nechuti

---

¹⁴⁹ Původem Francouz s italskými kořeny, inženýr, vynálezce, ekonom, podnikatel a diplomat. V Jiřího službách byl v letech 1459-1464.

¹⁵⁰ ČORNEJ 2007, 207-215

¹⁵¹ ČORNEJ 2007, 211

¹⁵² KLASSEN 1998, 106

ke smíru s katolickou církví. Měla pro svou víru získávat lichotkami, sliby a dary. Poněkud přehnané tvrzení papežských informátorů ale nekoresponduje s její činností. Královna byla prostředníkem ve smíru katolických pánů a krále Jiřího. Panská jednota by ji nejspíše nepožádala o pomoc při jednání, pokud by byla vyloženě protikatolická. Ani by nemohla být prostředníkem cizím diplomatům.¹⁵³

Johana se mimo aktivit doma zapojovala i do jednání mimo České království. Stávala se prostředníkem při jednání s cizími panovníky. Jednala s Ludvíkem Bavorským.¹⁵⁴ V roce 1461 přijeli bavorští zástupci na Johaně vyprosit vojenskou pomoc. Vojska krále Jiřího měla pomoci Ludvíkovi Bavorskému ve válce ve Francii.¹⁵⁵ Poslové jí měli slíbit navrácení zastaveného náhrdelníku.¹⁵⁶

Královna měla také Ludvíkovi Bavorskému napomáhat při jeho sporu s císařem. Měla kvůli němu i vykonat jistou nespecifikovanou cestu.¹⁵⁷

Johana měla dále figurovat při jednáních císaře. Ten měl za pomoci Jiřího plánovat reformu v Říši.¹⁵⁸

Královna Johana byla v Poselství krále Jiřího do Říma k papeži z roku 1462 papežem obviňována z toho, že přijímá pod obojím způsobem: „*králová jeho zjevně přijímá, a král, kterak přijímá, v tom se tají, toho nevieme.*“¹⁵⁹

Dne 16. června 1464 vyhlásil papež Pius II. půhon proti Jiřímu. Důvodem půhonu byl Jiřího projev na obhajobu kompaktát ze srpna 1462.

V ten samý den dorazilo Jiřího poselstvo do Remeše za králem Ludvíkem XI. Ve Francii byla jednání zdlouhavá a napjatá. Francouzští preláti měli odmítnout návrh na vytvoření spolku, protože nebyl povolen papežem. Návrh spolku evropských panovníků tímto definitivně ztroskotal. Byly pouze podepsány bilaterální dohody o přátelství mezi Francií a Českým královstvím.

Bula s půhonem na Jiřího zatím nebyla vyhotovena. Papež upadl do komatu a zemřel v noci ze 14. na 15. srpna. Jiřímu se naskytlá krátká příležitost k urovnání záležitostí. Novým papežem se stal Pavel II.¹⁶⁰

---

¹⁵³ STLOUKAL 1941, 181

¹⁵⁴ URBÁNEK III/4 1962, 377

¹⁵⁵ URBÁNEK III/4 1962, 479 Ludvík měl být nespokojen s tím, že přijelo méně vojáků než měl slíbenou královnou.

¹⁵⁶ URBÁNEK III/4 1962, 51

¹⁵⁷ URBÁNEK III/4 1962, 501-503 Cesta byla tajná a v Praze bylo rozhlášeno, že je nemocná.

¹⁵⁸ URBÁNEK III/4 1962, 680

¹⁵⁹ ARCHIV ČESKÝ 8, 324

¹⁶⁰ ČORNEJ 2007, 213-215

6.1 Spory doma i venku

Do Prahy přijela Markéta manželka kurfiřta Fridricha Saského. Její návštěva připadala na svátek Božího těla. Královna Johana se jela společně s Markétou zúčastnit procesí na Hrad. Biskup Jošt z Rožmberka se chopil příležitosti a vystoupil proti Rokycanovi. Král se neúčastnil ani jednoho procesí, aby nezavdal příčinu dalším řečem ohledně jeho vyznání.¹⁶¹

Rok 1465 znamenal pro Jiřího rok počínajících politických katastrof. Kurie se začala zajímat o případ Hynka Bítovského z Lichtenburka.¹⁶² Navzdory tomu, že domácí šlechta v tomto případě nespatovala žádné porušení zákonů, nechal papež obnovit půhon proti Jiřímu. Papež dále prohlásil všechny přísahy vůči Jiřímu za neplatné a slíbil Českému království katolického panovníka. Byl vydán půhon proti Jiřímu z Poděbrad, jenž se *činí králem českým*. Bylo mu přikázáno, aby se do 180 dnů dostavil k papežskému soudu. Jiří se snažil získat podporu Matyáše Korvína. Ten se namísto toho raději sblížil s papežstvím, jelikož od papeže očekával finanční pomoc. Na podporu Jiřího vlády vyrazil ještě téhož roku jeho švagr Jaroslav Lev z Rožmitálu po evropských dvorech, aby představil České království.¹⁶³

Jiřího těžké situace chtělo využít katolické panstvo, k prosazení svých zájmů. Jiří svolal do Prahy na 23. září zemský sněm. Ještě před konáním sněmu, rozeslalo katolické panstvo své výhrady účastníkům jednání a Jiřímu samotnému. Jiřího odpověď jim nestačila, což vedlo k vytvoření jednoty. Díky místu shromáždění se začala označovat za Zelenohorskou jednotu.¹⁶⁴

Jiří slavil v roce 1465 úspěch v rámci revindikační politiky s falckými Wittelsbachi. Komplikovanou dohodu mezi králem Jiřím a Ottou II. falckrabětem rýnským a vévodou bavorským zprostředkovávala královna Johana spolu s rýnským falckrabětem Ludvíkem Bavorským. Některé državy měly nadále zůstat v držení Oty a jiné měl mít Ota v držení jako česká léna. Stvrzující listina byla sepsána dne 14. července 1465 v Praze.¹⁶⁵

---

¹⁶¹ URBÁNEK III/4 1962, 738-739

¹⁶² Vzdorný šlechtic nesložil králi přísahu a nedostavil se k zemskému soudu. Jiří rozkázal jeho hrady oblehnout. Hynek ze sebe udělal oběť pronásledování kvůli víře. To mělo za následek mezinárodní pozornost.

¹⁶³ ČORNEJ 2007, 227-229

¹⁶⁴ ČORNEJ 2007, 230

¹⁶⁵ ARCHIV KORUNY ČESKÉ 6, 97, č. 175 BOBKOVÁ 2010 — Lenka BOBKOVÁ: Česká koruna na rozcestí. K dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku (1437-1526). Praha 2010, 56

V roce 1467 vyvrcholil spor se Zdeňkem ze Šternberka. Zdeněk ze Šternberka byl jedním z nejvýznamnějších katolických šlechticů v království a představitel Zelenohorské jednoty. Měl velký vliv na politické dění v království. Ve sporu s králem řešil svoji (ne)poslušnost vůči králi. Dne 2. března 1467 adresoval Zdeněk ze Šternberka list králi Jiřímu. Stěžoval si, že byl králem na sněmu v Praze obviněn z vypálení města Stříbra. Zdeněk namítal, že viník byl již ve vězení a sám Zdeněk s tímto aktem neměl nic společného. Dále měl být obviňován z porušení poslušnosti králi. Tu podle svého názoru nikdy králi nesliboval. Mimo jiné byl obviňován z ovlivňování města Plzeň a z neposkytnutí pomoci českému vojsku.¹⁶⁶

Královna Johana se snažila v březnu téhož roku celou situaci uklidnit a Zdeňkovi adresovala dopis, kde se mu nabídla jako prostředník ve smíru s králem.¹⁶⁷

O dalším postupu v tomto sporu se zmiňoval Jiří v listině adresované Janovi z Rožmberka. Jiří z Poděbrad zde píše o neúspěšném jednání královny Johany se Zdeňkem ze Šternberka. Jiří si přál potrestání Zdeňka ze Šternberka za jeho jednání.¹⁶⁸

Jiří sepsal dne 20. dubna list, kde Zdeňkovi vylíčil záležitosti, kvůli kterým se Zdeněk ocitl v nemilosti. Neměl se chovat jako úředník krále, měl dopomáhat těm, kteří se nechovali podle práva, pomohát těm plzeňským, kteří krále připravili o město Plzeň.¹⁶⁹

Další spor, do kterého se královna zapojila, se týkal města Plzeň. Město Plzeň se rozhodlo, že bude na straně papeže a bude poslušné katolické víře. Johana se měla snažit přesvědčit Plzeňské, aby se podřídili zpět králi Jiřímu. Napomínala je, že mají být své vrchnosti poslušní. Její snaha vyšla naprázdno a Plzeňští trvali na svém. Královně odepsali po 11. únoru 1466. Ve svém dopise se omlouvali, že: *„k králi a pánu svému tak se vždycky měli a chovali, jako předkové jejich...však že na budoucí časy mysliti musejí,...že také k Jeho Svatosti papežské a náměstkům božím...[po]slušní býti mají, pamatující na své předky...bojíce se věčné smrti, kteráž by na ně pro neposlušenství přijíti mohla...“*¹⁷⁰ Na straně krále Matyáše byli až do jeho vyrovnání s Vladislavem Jagellonským.

¹⁶⁶ ARCHIV ČESKÝ 4, 136-138, č. 26

¹⁶⁷ ARCHIV ČESKÝ 4, 138-139, č. 27

¹⁶⁸ ARCHIV ČESKÝ 5, 295 č. 40 listina ze dne 22. dubna 1467.

¹⁶⁹ ARCHIV ČESKÝ 4, 139, č. 28 Listina ze dne 20. dubna.

¹⁷⁰ PAMĚTI PLZEŇSKÉ 1883 — Josef STRNAD (edd): M. Šimona Plachého z Třebnice Paměti Plzeňské. Z rukopisů, uschovaných v městském museu Plzeňském a král. Českém zemském museu v Praze. Plzeň 1883, 52

V létě roku 1466 nastalo rozhodování o dalším postupu ve sporu s papežem. Královna Johana měla navrhnout, aby se král odvolal ke koncilu. Měl požádat o jeho svolání a předložení české pře. Králův poradce Heimburk měl obavy, že by probíhající spor přešel do válečného střetnutí. Sepsal královu obranu, která byla Jiřím schválena a papeži odeslána.¹⁷¹

V prosinci roku 1466 prohlásil papež, že Jiří z Poděbrad je kacíř a vyhlásil křížovou výpravu do Čech. Spolu s Jiřím byla klatba uvalena i na jeho rodinu.¹⁷²

Jednání mezi Matyášem a Jiřím z Poděbrad nedospěla k žádné dohodě nebo smíru. Korvín byl 3. května 1469 korunován na olomouckém shromáždění z rukou katolických předáků český králem. Uznán byl na Moravě, v obojí Lužici a ve Slezsku.¹⁷³

Od června roku 1469, kdy Jiří svolal vojenskou hotovost, probíhaly střety na Moravě, ve Slezsku a přelézaly se do Čech.

Prokazatelně Johana krále zastupovala nejpozději v roce 1459, kdy pobýval na Moravě. Dokládá to listina ze dne 23. ledna 1459, kdy Jiří sděloval slezskému hejtmanovi Janovi z Rožmberka, Vilémovi z Riesenberka a na Rabí, zemanům a městům bechyňského kraje, aby se odebrali za královnou Johanou a byli jí nápomocní.¹⁷⁴

Další zpráva o jejím zastupování krále pochází z července roku 1466. Král byl tou dobou na sjezdu v Kladsku. Svého manžela opět zastupovala v dubnu roku 1468. Král se účastnil vojenského tažení.

Aby česká královna zastupovala manžela v době jeho nepřítomnosti v zemi nebo účasti na válečném tažení, nebyla vůbec běžná praxe. Královna Johana svou neobvyklou roli zvládala a předávání pravomocí do jejích rukou se stalo běžnou praxí.

Zastupovala ho i v červenci roku 1470, kdy Jiří táhl na Moravu. Zde se měl střetnout s Matyášem Korvínem. Matyáš ale náhle vpadl do Čech a dostal se až ke Kutné Hoře. Matyáš chtěl zpusťit úrodu zničit zemědělské objekty. V tom mu Johana, jakožto

---

¹⁷¹ BENEŠ 1973, 167-168

¹⁷² Jiří se domníval, že s tím má mnoho společného císař Fridrich III., tak vyslal do Rakous vojsko v čele se synem Viktorinem. V polovině března 1468 shromáždil císař vojsko a započal s vytlačováním Viktorina ze země. Poté Matyáš Korvín vyhlásil válku knížeti Viktorinovi. Splnil tím slib papeži a zároveň vyslyšel císařovu žádost o pomoc. Viktorinovi se podařilo utéct díky bratrovi Jindřichovi Staršímu.

¹⁷³ ŠMAHEL 2001, 395-404

¹⁷⁴ ARCHIV ČESKÝ 5, 275, č. 6

správce země, zabránila.¹⁷⁵ Okamžitě svolala zemskou hotovost a v jejím čele měla vyrazit proti Matyášovi. Ke střetu nedošlo.¹⁷⁶

Válka probíhala v letech 1467-1471 a vyčerpávala hlavně civilní obyvatelstvo. Uherské a české armády se znaly a neměly žádný prostor k definitivnímu vítězství jedné či druhé strany. Válka probíhala v rozsáhlém prostoru, značilo ji hlavně obléhání a hospodářské poškozování nepřítele. K tomu se přidaly tuhé zimy. Byly zpustošeny nejúrodnější oblasti Moravy, což vedlo ke zdražení potravin. Na podzim roku 1470 Matyáš Korvín pochopil, že celé království neovládne. Nastala doba zdlouhavého jednání bez valných výsledků.¹⁷⁷

Dne 22. února 1471 zemřel Jan Rokycana. Mezi jinými se pohřbu zúčastnila i královna Johana. *„Při jeho pochovávanie byla králová Johanna, páni mnozí, neb byl člověk modlitebný...“*¹⁷⁸

Na začátku roku 1471 se začal zhoršovat zdravotní stav krále Jiřího. Mimo nadváhy trpěl vodnatostí a dle Čorneje možná i některou z forem zhoubného bujení. Začaly kolovat zprávy, že se nedožije Velikonoc. Král Jiří z Poděbrad umírá v pátek 22. března.¹⁷⁹

---

¹⁷⁵ ČORNEJ 2007, 265

¹⁷⁶ BENEŠ 1973, 168-170

¹⁷⁷ ČORNEJ 2007, 265-271

¹⁷⁸ SLČ 1959, 281

¹⁷⁹ ČORNEJ 2007, 272

7. Dvůr královny

Hlavní cílem výchovy urozené ženy byla příprava na roli matky a pečovatelky o domácnost nebo dohledem nad ním. Ženy byly podřízeny rodovým a společenským pravidly svého rodu a postavení. Jejich otcové nebo bratři je provdávaly především pro zvýšení svého vlivu, prestiže a majetku. Do manželství vstupovaly většinou ve velmi nízkém věku a mnohdy se jejich manžely staly o několik desítek let starší muži. Opačný extrém nebyl pro ženy o mnoho lepší. Mohly být vyměněny za mladší. Viktorin Kornel ze Všehrd tvrdil: „*Poněvadž každá jest nesvobodna, dokud muže má, jest vězeň muže svého.*“ Svému manželovi měly zajistit dědice trůnu či rodových držav a financí.¹⁸⁰

Ženy se mnohdy stávaly mecenáškami. Již v přemyslovském období nalezneme významná díla, která zaštiťovala žena z vládnoucího rodu. Vzpomeňme na dceru Boleslava I. Mladu a její úlohu při založení svatojiřského kláštera a na sv. Anežku Českou jako na zakladatelku kláštera na Františku.¹⁸¹

Ženy se stávaly tématem literárních děl. V idealizované podobě byly popisovány jako vlivné a mocné, mnohdy samostatné vládkyně. Byly předmětem lásky a obdivu.¹⁸² Jejich postavení je ale v mnohém svazovalo více než obyčejné ženy. Skutečnost byla mnohdy odlišná. Jak se vyjádřil Konrád z Megenberku, přínos ženy byl ve třech dobrech. Prvním bylo, že panovnice měla být vznešená rodem, aby mohla požívat náležité úcty. Dále mělo díky manželství přicházet bonum fortune, které zajistilo přátelství, mír a plnohodnotný život. Posledním dobrem byly dobré způsoby, které přinášely samo manželství.

Královna měla být hlavně dobrou manželkou a matkou. Mnohdy plnila mateřské povinnosti bez ustání. V mnoha případech umíraly ženy z vyčerpání velmi častých porodů. Což byl i případ Jiřího první manželky Kunhuty, která během devítiletého manželství porodila sedm dětí. Zemřela ve 26 letech.

Ani skutečnost, že ženy porod přežily, ještě nezaručovala, že se o své dítě budou starat až do jeho zletilosti. Vysoká byla dětská mortalita. Děti z vyšší společnosti byly navíc odesílány na vychování do kláštera nebo ke dvoru jejich snoubenců. Mimo plnění

---

¹⁸⁰ NODL / ŠMAHEL 2002, 57-58

¹⁸¹ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / ZELENKA 2011, 143

¹⁸² DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / ZELENKA 2011, 142-143

mateřských povinností a častému těhotenství musely ženy zvládat každodenní povinnosti, které vyplývaly z jejich postavení.¹⁸³

Dívky provdané do cizího prostředí, často v jiných zemích, jazykově a kulturně odlišných, měly jako jediné pojitko s domovem své dvorní dámy. Často byly jejich dvorní dámy nahrazovány místními vznešenými dívkami. V případě přemyslovské nevěsty Guty Habsburské měl Václav Gutině doprovodu zakázat vstup do země. Dle listiny zaslané Tobiášovi, ale názor změnil a Guta si měla svůj dvůr ponechat.¹⁸⁴ To ovšem nebyla běžná praxe. Většina českých královen se dokázala sžít se svou novou vlastí.

Jednou z možných manželských potíží mohl být mimomanželský styk. U manžela byl tento vztah morálně a společensky únosný. U ženy býval nový vztah po smrti manžela považován za něco nepřijatelného či alespoň odsouzeníhodného.

Dalším problémem mohla být svatba již ovdovělého krále s novou manželkou. V tomto případě mohlo dojít k roztržkám mezi dětmi z předchozího sňatku a novou manželkou a jejími potomky. Což se stalo v případě Elišky Přemyslovny a Elišky Rejčky.¹⁸⁵

7.1 Složení dvora královny Johany

Panovnice měly své hodnostáře prokazatelně již od 12. století, především komorníky. Od 13. století počet hodnostářů narůstal – například přibývá sudí, notář, maršálek. V doprovodu se objevovaly i ženy, která ale zůstávají v anonymitě. Královnin dvůr byl nejspíše vyživován z jejich věnných měst. Je však otázkou na kolik byla ekonomicky samostatná. Ve 14. století se objevuje mnohem více informací o skladbě královnina dvora. Objevuje se postava hofmistryně. Uspokojivě rekonstruovat dvůr královny bohužel z nedostatků pramenů nelze. Především co se týče ženského doprovodu, o kterém existují jen sporé informace navzdory tomu, že skoro jistě existoval. Přinejmenším v osobě kojné a chůvy.¹⁸⁶ Johana jakožto členka šlechty společně s Jiřím čelila nespokojenosti obou stran, jak ze strany šlechtické, tak u Jednoty bratrské. Snažila se podle toho vést svůj dvůr. I tak narážela na projevy nespokojenosti.¹⁸⁷

¹⁸³ NODL / ŠMAHEL 2002, 62-64

¹⁸⁴ Formulář biskupa Tobiáše sbírka č. 184, 243 DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / ZELENKA 2011, 142 a 123
Toto se přičítalo vlivu Záviše z Falkenštejna, který se měl obávat vlivu Habsburků na krále Václava.

¹⁸⁵ NODL / ŠMAHEL 2002, 57- 91 DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ 2011, 139-146

¹⁸⁶ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ 2011, 98-104, 144

¹⁸⁷ STLOUKAL 1941, 181-182

V době Johanina panování se bohužel postava hofmistryně neobjevuje. Objevují se doklady o hodnostářích, jako byl nejvyšší komorník, podkomoří, maršálek, hofmistr, vícekancléř a prokurátor. Mezi služebníky se dají nalézt sekretáři, manové a lovčí.

Johana praktikovala vlastní dvůr po smrti Jiřího z Poděbrad na Mělníce. Podle textu Vladislava Jagellonského měla kancléře, služebníky a další přátele.¹⁸⁸

Několik osob v královnině okruhu se pohybovalo i ve více služebních postech a drželi se v blízkosti královny delší dobu než ostatní. Nejvíce se v královnině okruhu vyskytovali členové rodiny pánů z Dubé. Ačkoliv královna vládla poměrně dlouhou dobu, nedochovalo se nám mnoho záznamů o jejích služebnících. To, co jsem zde zvládla zachytit, zdaleka nevystihuje skutečný stav. Mezi služebníky jsou mnohdy několikaleté mezery a nelze dokázat, zda svou službu vykonávali i v letech, o kterých nemáme záznamy. V některých případech nemohli být rekonstruováni ani na základě pramenných materiálů, ale pouze na základě sekundární literatury.

Úřad/Hodnost	Jméno	Období	Sloučení úřadů
kancléř	Bořek z Hrádku	1459	zároveň podkomoří
	Aleš Berka z Dubé	cca 1470-1475 nebo 1470 a 1475	také hofmistr a podkomoří
vícekancléř	Jindřich z Dubé	1460	
hofmistr	Jindřich Berka z Dubé	1461-1462	
	Bořita z Martinic	1463	
	Hynek (Heník) z Valdštejna	1466 cca 1471-1475	
	Aleš Berka z Dubé	1470	také kancléř a podkomoří
nejvyšší komorník	Aleš Berka z Dubé	1463	

¹⁸⁸ ARCHIV ČESKÝ 15, 257-258, č. 146 Listina ze dne 10. srpna 1474.

komorník	Jiřík z Vyzíněvsi (Vytiněvsi)	1463	
podkomoří	Bořek z Hrádku	1459	zároveň kancléř
	Vilém z Dubé (Duban)	1465-1467	
	Aleš Berka z Dubé	cca 1470-1475	také kancléř a hofmistr
podkomoří věnných měst	Augustin z Dlouhé vsi	1460	
maršálek	Diviš z Talmberka	1463 1465	
	Jan Thos mladší z Hlince	1472 - 1474	
prokurátor	Jan Špán mladší z Barštejna a ze Záhoří	1464 1465	1464 – 1465 úředník královny na menším soudě zemském
	Jan Toš zeman z Hlince	1469	

Kancléř Bořek z Hrádku vystupuje v listině, ve které královna Johana uděluje špitálu města Chrudimi sumu, jež jí mělo město ročně platit.¹⁸⁹ Dalším královním kancléřem byl Aleš Berka z Dubé.¹⁹⁰ Aleš Berka vystupoval v Benešově textu pod několika různými datacemi. Aleš Berka byl hofmistrem, nejvyšším komorníkem a podkomořím.

Vicekancléř Jindřich z Dubé vystupoval pod textem žádosti královny Johany k lehnické vévodkyni Hedvice.¹⁹¹ V listině ji žádala, aby propustila Horníka, formana z Hradce nad Labem. Ten byl uvězněn bez jejího vědomí, i když byla paní tohoto města.¹⁹² Jindřich z Dubé dále vystupuje při jednání s Albrechtovými zástupci, kdy je informoval o královnině nemoci a neschopnosti je přijmout.¹⁹³

¹⁸⁹ BENEŠ 1973, 215 ARCHIV ČESKÝ 3, 567-568, č. 726 Listina ze dne 12. května 1459 a CIM III, 369-371 č. 214 Listina ze dne 12. května 1459.

¹⁹⁰ BENEŠ 1973, 216, URBÁNEK III/4 1962, 181

¹⁹¹ BENEŠ 1973, 216 TOMEK IX 1893 — Václav Vladivoj TOMEK: Dějepis města Prahy. Díl IX. Praha 1893, 28, 264

¹⁹² ARCHIV KORUNY ČESKÉ 6, 78, č. 122 Listina ze dne 19. ledna 1460.

¹⁹³ URBÁNEK III/4 1962, 503

Královnin hofmistr Bořita z Martinic vystupoval v listině týkající se převodu majetku mezi Janem Syrovátkou a Vaňkem Dolanským. V listině dále vystupovali královnin mělnický písař Machek a královnin komorník Jiří z Vyzíněvsi.¹⁹⁴ Bořita se mimo jiné stal Jiříkovým poslem ke králi Kazimírovi. Také byl maršálkem dvoru královského, dvořan a hejtman v Mostu.¹⁹⁵ Hynek z Valdštejna byl adresátem listiny královny Johany. Zde mu zapisovala a zastavovala hrad Potštejn s městečkem Kostelcem nad Orlicí.¹⁹⁶ Dle Urbánka měl být manželem neznámé Johaniny dcery Anežky.¹⁹⁷ Mohl být ale zaměněn za Jindřicha Berku z Dubé.

Dalším doloženým podkomořím královny byl v roce 1459 Bořek z Hrádku, který byl, jak je výše zmíněno i královniným kancléřem.¹⁹⁸ Vilém z Dubé jako královnin podkomoří žádal po Johaně rozhodnutí ve sporu s městem Mělníkem.¹⁹⁹ Posledním doloženým podkomořím královny Johany byl Aleš Berka z Dubé.²⁰⁰ Svou funkci vykonával někdy mezi lety 1470 – 1475.²⁰¹ Aleš Berka byl zároveň královniným kancléřem a hofmistrem. Aleš Berka z Dubé vystupuje jako podkomoří ve svědečné radě dohody královny-vdovy Johany a krále Vladislava Jagellonského ohledně jejího služebnictva a zaplacení dluhů.²⁰²

Augustin z Dlouhé vsi byl dle zápisu z Bienenberga veden jako královnin podkomoří věnných měst. Augustin měl na pokyn královny obnovit radu v Hradci.²⁰³

Dalšími služebníky dochovanými z listiny jsou maršálci Diviš z Talmberka a Jan Thos mladší z Hlince. Diviš z Talmberka je zmíněn ve dvou záznamech. Jeden pochází z roku 1463. Jedná se o regist potvrzující dluh vůči Janovi z Lestkova písaři kanceláře českého krále.²⁰⁴ Druhý záznam se týkal města Chrudimi a jejich měšťanů.²⁰⁵

¹⁹⁴ BENEŠ 1973, 216 TOMEK IX 1893, 264 URKUNDENBUCH TEPLITZ 1929 — Aug. MÜLLER (edd): Quellen- und Urkundenbuch des Bezirkes Teplitz-Schönau bis zum Jahre 1500. Prag 1929, 194-195, č. 396 Listina ze dne 10. května 1463.

¹⁹⁵ URBÁNEK III/4 1962, 320, 340, 382, 506, 538

¹⁹⁶ K roku 1466: TOMEK IX 1893, 28, 264 a BENEŠ 1973, 216. ARCHIV ČESKÝ 6, 508, č. 103 Konec zápisu bohužel chybí. Datováno 1471 – 1475. ARCHIV ČESKÝ 16, 188-89, č. 157 Listina psaná okolo roku 1474.

¹⁹⁷ URBÁNEK III/4 1962, 36

¹⁹⁸ Viz poznámka č. 189

¹⁹⁹ CIM III, 504, č. 291 Listina ze dne 13. března 1467. BENEŠ 1973, 216 TOMEK IX 1893, 264, 28

²⁰⁰ TOMEK IX 1893, 264 BENEŠ 1973, 215-216 URBÁNEK III/4 1962, 181

²⁰¹ ARCHIV ČESKÝ 15, 257-258, č. 146 Listina ze dne 19. srpna 1474.

²⁰² URBÁNEK III/4 1962, 181 ARCHIV ČESKÝ 15, 257-258, č. 146 Listina ze dne 19. srpna 1474.

²⁰³ VON BIENENBERG 1780 — Karl Joseph Biener VON BIENENBERG: Geschichte der Stadt Königgratz. Prag 1780, 346-347 Zápis z roku 1460.

²⁰⁴ TOMEK IX 1893, 264 ARCHIV ČESKÝ 3, 571, č. 753 Regest z 20. ledna 1463.

²⁰⁵ CIM III, 396-397, č. 229 Původní listina datována k roku 1459. Pozdější dodatek, kde již figuroval Diviš z Talmberka je datována k roku 1465.

Co se týče osoby Jan Those, zde se domnívám, že maršálek Jan Thos mladší z Hlince, prokurátor a úředník Jan Toš zeman z Hlince a mistr kuchyně Jan (Jungl) Toš z Hlince zeman z Chebska, Jiříkův dvořan známý z některých diplomatických akcí je jeden a ten samý člověk pouze v různých prepisech. Zjednodušeně Jan z Hlince byl královním maršálkem v roce 1472 – 1474.²⁰⁶ Jako prokurátor působil v roce 1469.²⁰⁷ Mistrem kuchyně byl někdy v letech 1466 – 1468.²⁰⁸ Z tohoto lze vyvozovat, že Jan u královny Johany působil delší dobu a postupem času povyšoval. Otázkou zůstává, jakou roli v jeho přijetí do královna okruhu hrál sám král. Druhým dochovaným královním prokurátorem byl Jan Špán mladší z Barštejna a ze Záhoří. Ten u královny působil v roce 1464 a 1465. Jan Špán je zaznamenán jako svědek v listině ze dne 8. května 1465. Titulován je jako „*králewé České úředník a prokurator.*“²⁰⁹ Jako „*beneficiario regine et suis hereditibus*“ je titulován v další listině z roku 1464.²¹⁰

služba ²¹¹	Jméno	Období
písař hofmistrův	Václav	1466
služebník	Lukáš z Levid (Lerojed) a z Podviní	
	Děpolt z Lobkovic	1474
sekretář	Václav	1470
písař	Pavel	1466
man	Václav ze Sulevic a z Ostrého	1460
číšník	Prokop z Třebíče	1465- 1467
dveřník	Oldřich	1462
nejvyšší vrátný	Václav z Klokočky	1469
mistr kuchyně	Jan (Jungl) Toš z Hlince	1466 nebo 1468
kuchař	Matěj	1461- 1462
	Jakub	1465
kožešník	Jiří	1470- 1472

²⁰⁶ BENEŠ 1973, 217 URKUNDENBUCH TEPLITZ 1929, 160, č. 317 Listina ze dne 19. října 1473.

²⁰⁷ TOMEK VIII 1891 — Václav Vladivoj TOMEK: Dějepis města Prahy. Díl VIII. Praha 1891, 181 BENEŠ 1973, 217

²⁰⁸ URBÁNEK III/4 1962, 308, 67, 33 BENEŠ 1973, 217

²⁰⁹ ARCHIV ČESKÝ 3, 573, č. 770 TOMEK VIII 1891, 161 URBÁNEK III/4 1962, 27

²¹⁰ RTT II — Josef EMLER (edd): Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum. Tomus II. Pozůstatky desk zemských království Českého r. 1541 pohořelých. Praha. Díl II. Praha 1872, 331 Záznam ze dne 3. září 1464. Z pozůstalosti Augusta Sedláčka, Historický ústav AV ČR Kartotéka A. Sedláčka: skříň B, řada B08, zásuvka B08E, lístek č. 1500

²¹¹ TOMEK IX 1893, 28, 264

krejčí	Martin (za krále Jiřího)	
	Kašpar	1468
lovčí	Machuta z Nového Města pražského	
svícník	Jan	1470
zahradník	Mikuláš (dříve zahradník krále)	1475

Lukáš z Lerojed a z Podviní byl služebníkem královny Johany.²¹² Nachází se i v listinách vydaných královninými služebníky.²¹³ Například v listině týkající se dluhu Diviše z Talmberka, výše zmíněného. Také se stal věřitelem krále Jiřího z Poděbrad.²¹⁴

Václav ze Sulevic a z Ostrého je zmíněn v listině, týkají se škod na dědinách v Hoholicích. V listině je zmíněno, že manu královny Johany Václavu ze Sulevic a Ostrého bylo neprávem bráno kanovníkem Pražským. Ten měl škody napravit a opravit zničené statky.²¹⁵

Ostatní služebníci uvedení v tabulce jsou zaznamenáni pouze na základě sekundární literatury u V. V. Tomka a F. Beneše.²¹⁶

7.2 Držby královny Johany

České královny mívaly pro své finanční potřeby k dispozici důchody z věnných měst a důchody z propůjčených mýt a cel. Sama Johana získala od svého manžela v listině ze dne 14. března 1465 právo na clo vybírané ze zvířat. Výnos přidal Jiří k jejímu věnu. Odvolával se k listině Karla IV., který takto učinil a daroval clo své manželce Alžbětě.²¹⁷

Věnná města získala ve 14. století zvláštní postavení mezi městy královskými. Čeští králové postupovali vládu a správu důchodů ovdovělým českým královnám. Pokud nebyla královna-vdova, získávaly je panující královny.²¹⁸ Mezi původní věnná města patřily Dvůr Králové, Chotěboř, Kostelec nad Labem, Mělník Lysá nad Labem, Polička,

²¹² TOMEK IX 1893, 264 BENEŠ 1973, 218

²¹³ ARCHIV ČESKÝ 3, 571, č. 753 Listina ze dne 20. ledna 1463.

²¹⁴ ARCHIV ČESKÝ 28, 136-138 Půjčka králi Jiřímu z roku 1467.

²¹⁵ RTT II, 301, č. 26 Zápis ze dne 29. března 1460 a ARCHIV ČESKÝ 3, 335, č. 227 Zápis ze dne 29. března 1460.

²¹⁶ TOMEK IX 1893, 264 BENEŠ 1973, 217

²¹⁷ ARCHIV ČESKÝ 3, 353-354, č. 262 Listina ze dne 14. března 1465. a RTT II, 334 Zápis ze dne 14. března 1465.

²¹⁸ KILJÁN 2010, 96-99

Vysoké Mýto, Chrudim, Jaroměř, a Trutnov. Věnná města spravoval královnin komoří. Královny si nejčastěji volily za svá rezidenční města Mělník a Hradec Králové.²¹⁹

Hrad Lichnici (Lichtenburk) se zbožím Vlačickým a statkem vilémovského kláštera, kterou předtím drželi Rušinovští, vykoupil král Jiří. Hrad i se zbožím následně zapsal královně Johaně.²²⁰ Hrad Lichnici po ní zdědil syn Hynek.²²¹

Kostelec nad Orlicí měla v držení Barbora Celská. Hrad Potštejn s Kostelcem nad Orlicí královna Johana někdy kolem roku 1474 zastavila svému hofmistru Hynkovi z Valdštejna.²²² Kostelec nad Labem vykoupila královna Johana od dědiců Jindřicha Berky z Dubé.²²³ Ve Vysokém Mýtě v roce 1467 povolila královna Johana, aby purkmistr, konšelé a celá obec odváděla při obnovování rady místo 23 kop pouze 13 kop.²²⁴

7.3 Hluboká

Královský hrad Hluboká byl roku 1470 zastaven králem Jiřím Johaně. Po smrti Jiřího z Poděbrad se rozmohla snaha o zaplacení jeho starých závazků. Jihočeský zeman Jindřich Roubík z Hlavatec Johanu vojensky o hrad připravil. Jindřich Roubík měl Hlubokou obsadit, protože nezískal od krále Jiřího za svou věrnost přislíbenou odměnu.²²⁵

Jaroslav Lev při bránění svého majetku dobýval i příhraniční hrady v Horním Rakousku. To ale vyvolalo vpád rakouských vojsk Viléma Puchheima na majetky Johaniny. Ohledně jejich dobytí ale zprávy neexistují. V listině ze dne 14. prosince 1473 zpravuje Pakosta z Hostic Jarohněva z Úsuší ohledně pútek rakouských Puchheimů s poddanými královny Johany. Žádá Jarohněva, aby zakročil, jinak bude rakouské brát za nepřátele a zakročí proti nim.

---

²¹⁹ NODL / ŠMAHEL 2002, 76-78

²²⁰ URBÁNEK III/1 1915, 162-163

²²¹ FELCMAN 2008, 320

²²² ARCHIV ČESKÝ 16, 188-89, č. 157 Listina psaná okolo 1474. ARCHIV ČESKÝ 6, 508, č. 103

²²³ URBÁNEK III/1 1915, 164

²²⁴ CIM III, 510-511, č. 295 Listina ze dne 24. června 1467.

²²⁵ Z pozůstalosti Augusta Sedláčka, Historický ústav AV ČR Kartotéka A. Sedláčka: skříň D, řada D05, zásuvka D05D, lístek č. 103

hejtman	purkrabí	úředník
Oldřich Medek z Valdeka 1470 – 1472 ²²⁶	Aleš Hlavatec 1471– 1472 ²²⁷ okupovaná Hluboká	Oldřich Medek 1472 ²²⁸
Jindřich Roubík z Hlavatec 1471 ²²⁹ okupovaná Hluboká	Petraš ze Zbudova (z Budova) 1472 ²³⁰ – 1474 ²³¹	Petraš ze Zbudova 1472 ²³²
Ondřej z Mladějovic 1474 ²³³	Jindřich z Bolechovic 1473 ²³⁴	Pakosta z Hostic 1473 ²³⁵
	Jan mladší z Kněžic 1474	

Úředníkem na Hluboké byl v roce 1472 pan Oldřich Medek. Ten měl pánovi z Rožmberka škodit na majetku i na lidech. Jindřich Minsterberský žádal královnu, aby zasáhla a poručila Medkovi navrátit majetek a propustit vězně.²³⁶ V dalších listinách z roku 1474 žádal Jindřich Rožmberský královnu Johanu, aby svému hejtmanovi Ondřejovi z Mladějovic poručila potrestat lidi, kteří jeho poddané napadli a okradli. Loupežníky měly být služebníci z Hluboké.²³⁷ Královna mu odpověděla v dopise ze dne 5. května 1474. Slíbila mu, že vše nechá vyšetřit. V další listině, odpovídal Jindřich na více záležitostí. Přitom se zmiňoval o uvěznění jeho lidí Ondřejem Mladějovským. Ten zajal dva lidi proboštovi Drkolenskému, kteří ale patří pod správu Rožmberků.²³⁸ Ondřej z Mladějovic na napomenutí nereagoval, a proto napsal Jindřich dne 17.

²²⁶ ARCHIV ČESKÝ 8, 84, č. 549 Listina ze dne 17. května 1472.

²²⁷ ARCHIV ČESKÝ 8, 71, č. 518 Listina ze dne 16. ledna 1472.

²²⁸ ARCHIV ČESKÝ 5, 337-338, č. 42 Listina datována k červnu 1472.

²²⁹ ARCHIV ČESKÝ 8, 53, č. 479 Listina ze dne 22. září 1471

²³⁰ ARCHIV ČESKÝ 5, 337, č. 41 Listina ze dne 15. června 1472. ARCHIV ČESKÝ 8, 84, č. 549, Listina ze dne 17. května 1472.

²³¹ ARCHIV ČESKÝ 5, 337, č. 41 Listina ze dne 15. června 1472. ARCHIV ČESKÝ 8, 83-84, č. 548 Listina ze dne 13. května 1472. ARCHIV ČESKÝ 21, 372-73, č. 193 Listina ze dne 6. července 1472. ARCHIV ČESKÝ 8, 131, č. 652, Listina ze dne 15. dubna 1474.

²³² ARCHIV ČESKÝ 8, 83, č. 547 Listina ze dne 9. května 1472

²³³ ARCHIV ČESKÝ 8, 131, č. 652 Listina ze dne 15. dubna 1474. ARCHIV ČESKÝ 8, 133, č. 656 Listina ze dne 22. dubna 1474 ARCHIV ČESKÝ 8, 147, č. 685, Listina ze dne 23. července 1474. ARCHIV ČESKÝ 8, 147-148, č. 686 Listina ze dne 31. července 1474. ARCHIV ČESKÝ 5, 351, č. 64 Listiny z 31. března 1474 a 1. dubna 1474.

²³⁴ ARCHIV ČESKÝ 8, 108, č. 604 Listina ze dne 26. března 1473.

²³⁵ ARCHIV ČESKÝ 8, 119, č. 628 Listina ze dne 14. prosince 1473.

²³⁶ ARCHIV ČESKÝ 5, 337-338,

²³⁷ ARCHIV ČESKÝ 8, 133 č. 656, listina ze dne 22. 4. 1474.

²³⁸ ARCHIV ČESKÝ 5, 352-353, č. 65b)

července královně další dopis.²³⁹ V listině ze dne 23. července Johana slibuje, že rukojmí nechá propustit.²⁴⁰ Jindřich obdržel odpověď i od Ondřeje z Mladějovic.²⁴¹ Půtka byla nejspíše vyřešena, protože další listiny týkající se tohoto problému již neexistují.

Po Johanině smrti přešla Hluboká do majetku jejího bratra Jaroslava Lva.²⁴²

7.4 Praha

V Praze jakožto centru království měla i královna svůj dvůr. Králův dvůr zaujímal prostor mezi Celetnou ulicí a tehdejší městskou hradbou. V tomto domě královna nebydlela. Vlastnila dům na Celetné ulici v tzv. Hankově domě č. p. 587. V tomto domě sídlil i Zikmund Lucemburský, když byl českým králem. V roce 1461 byl zakoupen vedlejší dům č. p. 586 a oba domy nechala propojit.²⁴³

Dalším královním majetkem v Praze byla vápenice na Novém Městě pražském. Tu v roce 1464 koupila Johana od svého úředníka Jana Špána ze Záhoří. Nevlastnila ji příliš dlouho a v roce 1475 ji prodala paní Zdeně z Klinštejna.²⁴⁴

7.5 Mělník

písař	Machek ze Zbraslavic	1463 ²⁴⁵ 1474 ²⁴⁶
	hejtman	Václav z Chelčic Žibřid z Polomě Matěj z Velímě
purkrabí	Zdeněk z Vráže	1454 ²⁴⁷ 1455 ²⁴⁸ 1457 ²⁴⁹ 1467 ²⁵⁰

Město Mělník bylo v držení českých královen již za královny Kunhuty, manželky Václava I. Mělník byl také sídelním městem královny Elišky Přemyslovny již za života jejího manžela.²⁵¹

²³⁹ ARCHIV ČESKÝ 8, 146-47, č. 683

²⁴⁰ ARCHIV ČESKÝ 8, 147, č. 685

²⁴¹ ARCHIV ČESKÝ 8, 147-48, č. 685

²⁴² KAVKA 1993, 18

²⁴³ URBÁNEK III/4 1962, 38, TOMEK VIII 1891, 85

²⁴⁴ BENEŠ 1973, 192 TOMEK VIII 1891, 161

²⁴⁵ URKUNDENBUCH TEPLITZ 1929, 194, č. 396 Listina ze dne 10. května 1463.

²⁴⁶ CIM III, 608-609, č. 358 Listina ze dne 19. dubna 1474

²⁴⁷ SEDLÁČEK XV 1927, 60

²⁴⁸ SEDLÁČEK XV 1927, 60

²⁴⁹ SEDLÁČEK XV 1927, 60

²⁵⁰ SEDLÁČEK XV 1927, 61, pozn. 1

Město Mělník bylo před vypuknutím husitských bouří celkem stabilizované a majetkově zajištěné. Téměř polovinu půdy na Mělnicku vlastnily kapituly a kláštery. Zbytek pozemků byl rozprostřen mezi větší množství vlastníků, kdy každý vlastnil převážně pouze jeden dvorec či vesnici nebo její díl. Nejvíce vesnic a důchodů vlastnili Pražané. Pražanům se podařilo v roce 1421 připojit Mělník do Pražského městského svazu. Za husitských válek bylo město spojencem husitů, protože nechtělo být poničeno jako Beroun. Mělničtí se přiklonili po smrti krále Zikmunda na stranu východočeské husitské šlechty, tedy Jiřího z Poděbrad a Hynce Ptáčka z Pirkštejna. Město bylo v roce 1438 hostitelem sjezdu opoziční šlechty, která chtěla zvolit Kazimíra za českého krále.²⁵² Johana v závěti určila dědicem Mělníka svého syna Hynka. Mělnickému kostelu odkázala 1000 kop.²⁵³

V sedmdesátých letech 15. století si město Mělník vymohlo, že nemůže být jakožto věnné město zastavováno. Obávalo se, že by mohl tento problém nastat, kvůli zastavování jiných měst ve vlastnictví krále.²⁵⁴

Za Johanina života v Mělníku probíhala přestavba proboštského kostela sv. Petra a Pavla. Dle tradice kostel obdarovala monstrancí. Monstrance se dochovala do dnešní doby a je jedinou připomínkou královny Johany.²⁵⁵

Dne 13. března 1467 vydala Johana listinu vztahující se k činnosti městské rady.²⁵⁶ Johana rozsoudila při mezi podkomořím Vilémem z Duban a obcí města Mělník. Ve přišlo o placení práva komorního při sázení konšelů, kdy byli povinni dávat podkomořímu určitý plat. Královna rozhodla na základě praxe v ostatních jejích městech. Johana měla jako pán města právo rady potvrzovat. Dále upozornila účastníky, aby již od ní mimo tohoto rozhodnutí nic dalšího nežádali.

K 19. dubnu 1474 byla datována listina, kde Johana potvrzuje prodej dvou ostrůvků svému mělnickému písaři Machkovi ze Zbraslavic.²⁵⁷

Královna Johana na Mělníku sídlila v letech 1471-1475 jako poslední z českých královen.

---

²⁵¹ SEDLÁČEK XV 1927 59

²⁵² KILIÁN 2010, 86-90

²⁵³ FELCMAN 2008, 320

²⁵⁴ KILIÁN 2010, 90- 93

²⁵⁵ PURŠ 2010 — František PURŠ: Náš Mělník, listování jeho historií. Mělník 2010, 31 ŠIMŮNEK 2013 — Robert ŠIMŮNEK: Reprezentace české středověké šlechty. Praha 2013, 80-81

²⁵⁶ CIM III, 503-504, č. 291

²⁵⁷ CIM III, 608-609, č. 358

7.6 Chrudim

Královna Johana v listině ze dne 12. května 1459 dala svému špitálu v Chrudimi platy, které jí každoročně odváděli chrudimští obyvatelé. Šlo o úroky svatomartinské a o sumu hromniční. Dle listiny tak měla Johana učinit na základě shledání nedostatků a nouze onoho špitálu a lidí v něm přebývajících. Rozhodnutí si nechala potvrdit manželovou listinou ze dne 15. května 1459.²⁵⁸

7.7 Teplice

Teplice byly jako věnné město zapsány již Václavem IV. jeho manželce Žofii. Johana měla Teplice získat od Vřesovců v roce 1458. Tento převod se měl dotýkat Jednoty bratrské.²⁵⁹ V listině datované k roku 1467 uděluje Johana městu Teplice všechny svobody, milosti a práva, které požívají měšťané, obyvatelé a město Litoměřice. Ustanovila, že Teplice budou náležet ke klášteru a k hradu a ne k její komoře nebo podkomořímu.²⁶⁰ Teplickými hejtmany byl v letech 1471-1472 Hanuš ze Štampachu²⁶¹ a nejspíše v roce 1474 Jan Ilburk ze Vřesovic.

Po Johanině smrti získal Teplice její syn Hynek. Hynek měl po královnině smrti ponechat v čele města Jana Ilburka ze Vřesovic. Ten měl po jisté době knížeti odeprít poslušnost. Měl tvrdit, že nebyl Hynkův úředník, ale že byl pouze úředník zesnulé královny.²⁶²

7.8 Hradec Králové

Mikuláš Berka z Dubé byl purkrabím Hradce Králové od roku 1460.²⁶³ Dle pramenů zastával post ještě v roce 1470. Vyplývá to z listiny krále Jiřího z roku 1465 a z listiny samotného Mikuláše z roku 1470. V listinách je Mikuláš titulován purkrabětem Hradeckým.²⁶⁴

Hradec Králové byl dalším věnným městem českých královen. V Hradci byla postavena velká pískovcová kašna na náměstí. Měl ji nechat postavit Aleš Berka z Dubé, královnin podkomoří a hofmistr v letech 1470-1475. Zbořena byla prý v roce

²⁵⁸ CIM III, 369-71, č. 214 a CIM III, 371-372, č. 215

²⁵⁹ URBÁNEK III/4 1962, 321

²⁶⁰ URKUNDENBUCH TEPLITZ 1929, 155, č. 306

²⁶¹ SEDLÁČEK XIV 1923, 151 URKUNDENBUCH TEPLITZ 1929, 156-158, č. 310, č. 311, č. 312

²⁶² ARCHIV ČESKÝ 4, 326-328, č. 105 Listina ze dne 15. března 1479. SEDLÁČEK XV 1923, 151

²⁶³ URBÁNEK III/4 1962, 487,

²⁶⁴ ARCHIV ČESKÝ 4, 178, č. 5 listina ze dne 18. června 1465 a 181, č. 8 listina ze dne 17. února 1470.

1782.²⁶⁵ Další listina se týkala již výše zmíněné žádosti k lehnické vévodkyni Hedvice a propuštění Horníka, formana z Hradce.²⁶⁶

---

²⁶⁵ URBÁNEK III/4 1962, 181

²⁶⁶ ARCHIV KORUNY ČESKÉ 6, 78, č. 122 Listina ze dne 19. ledna 1460.

8. Aktivita královny-vdovy, regentství a jednání o novém panovníkovi

Po smrti Jiřího z Poděbrad musela Johana společně se svým nevlastním synem Jindřichem I. Starším udržet království v relativním pořádku do zvolení panovníka nového.²⁶⁷ Případných kandidátů na český trůn se opět objevilo mnoho. Vybrat a zvolit mezi nimi jednoho, který by odpovídal představám šlechty utrakvistické i katolické, nebylo jednoduché. Nutná byla rychlá a razantní volba, která by uklidnila rozbouřenou situaci v království. Mezi nejpravděpodobnější kandidáty se dostal Vladislav Jagellonský a Matyáš Korvín. S Kazimírem Jagellonským měl král Jiří podepsanou smlouvu. K tomu Kazimírova manželka Alžběta Habsburská vlastnila dědické nároky na českou a uherskou korunu. Matyáš byl zvolený král na Moravě a měl podporu části šlechty.

Johana si jako královna-vdova udržovala neformální autoritu. Jindřich I. Starší stanul v čele království jako jeho zemský správce. Oba se snažili zachovat i neutralitu, ale jejich favorit byl víceméně jasný.

8.1 Volba krále Vladislava Jagellonského

Sněm byl svolán do Kutné Hory. Začal dne 20. května. Na sněmu vystoupil se svou strhující řečí zástupce polského kandidáta. Měl skoro jistě tajnou podporu Jindřicha I. Staršího, který navenek musel zůstat neutrální. Korvínovi výstup druhého Jiřího syna knížete Viktorina nepomohl. Dne 27. května byl zvolen novým českým králem polský princ Vladislav Jagellonský.²⁶⁸

Vladislav ve své volební kapitulaci slíbil zachovávat všechna práva dosud platná, všechny změny, kompaktáta a další pro šlechtu důležitá privilegia. Královně-vdově Johaně slíbil zachovat: „*při jejím wěně, práwiech a sprawedliwostech, jakožto jiné králowé České owdowělé zachowáwany byly jsú.*“ V listině sliboval dále zachovat práva a majetky Jiřího synů.²⁶⁹ V roce 1474 byla v Praze mezi králem Vladislavem a královnou-vdovou Johanou sepsána smlouva. Šlo o smlouvu o přátelství mezi králem a

---

²⁶⁷ ČECHURA 2012, 91 a 18

²⁶⁸ ČORNEJ 2007, 403-409 a ČECHURA 2012, 91-93

²⁶⁹ ARCHIV ČESKÝ 4, 451-455, č. 11 Listina ze dne 16. června 1471 a ČECHURA 2012, 23 SLČ 1959, 351

královnou Johanou a jejich poddanými. Ve smlouvě se král také zavázal splatit dluhy vůči poddaným.²⁷⁰

S volbou Vladislava Jagellonského českým králem se nechtěl smířit papež ani Matyáš Korvín. Oba usilovali o získání Českého království pod správu Matyáše. Postupem času bylo papeži jasné, že bude muset s Jagellonci počítat.²⁷¹

8.2 Sněm v Benešově

Benešovský sněm se konal od 27. května do 9. června 1473. Konal se v pobořeném minoritském klášteře, který neměl střechu. Sněmu se zúčastnila královna Johana. Královna měla několikahodinový zahajovací projev. Snažila se o: „*[z]jednání pokoje, řádu a obecního dobrého této slavné koruny České...pro obecné dobré a upokojenie koruny ráčila jest sama osobně býti, a ráčila jest pomocí řediti a jednati swú prací pokoj a obecní dobré, a my všichni s Její M^{ti} vědomím a radú takto sme se swolili a smluwili...*“

Účastníci se shodli na snaze zjednat mír a pokoj v zemi. Všichni měli být stále zachovávaní při starodávných právech, rádech a svobodách, obyčejích, milostech a dalších výhodách. Král neměl: „*jmieti žádnú kyselosti a nelibosti k těm ke všem, kteříž sú proti JM^{ti} u válečné časy w straně odporne byli...*“ Na sněmu byli zvoleni čtyři *zemští ředitelé* Hynek z Poděbrad, Zdeněk ze Šternberka, Vilém mladší z Riesenburka, Jan Zajíc z Házmburku. Měli se starat o všechny záležitosti týkající se království a všichni poddaní země je měli poslouchat.²⁷² Bylo zajištěno, aby ředitelé byli zástupci obou stran sporu. Také bylo prodlouženo příměří do 28. září 1474.²⁷³

Johana měla na sněmu vymoci usnesení proti Jednotě bratrské. Hynka měla zastupovat v jeho ředitelské funkci. Po jeho přestoupení ke katolictví ho musela v roce 1473 ve funkci plně nahradit.²⁷⁴

Královna Johana zastupovala krále Vladislava ještě v roce 1474 po dobu jeho nepřítomnosti v zemi.²⁷⁵

---

²⁷⁰ ARCHIV ČESKÝ 15, 257-58, č. 146 Listina ze dne 10. srpna 1474.

²⁷¹ ČORNEJ 2007, 416-418

²⁷² ARCHIV ČESKÝ 4, 465-469, č. 15

²⁷³ ČORNEJ 2007, 419 ČECHURA 2012, 93

²⁷⁴ STLOUKAL 1941, 185-186

²⁷⁵ ČORNEJ 2007, 431

8.3 Johanina činnost

I po svém přesídlení na Mělník byla Johana stále politicky činná. Iniciovala se v propuštění jejího služebníka Děpolda z Lobkovic. Její aktivita začala dne 1. prosince 1472, kdy psala dopis Jindřichovi z Rožmberka. V dopise jej žádala, aby dal smluvené místo jim známému šlechtici (Děpoltovi z Lobkovic).²⁷⁶ Děpolt z Lobkovic byl syn Vojtěcha Popela z Lobkovic, který byl vězněn otcem Jindřicha z Rožmberka. Podle dojednání o příměří v Německém Brodě, ale měli být všichni vězňové na rok propuštěni (na čest). Toto ale Jindřichův otec neučinil. Mimo Johany o propuštění žádali i další urození pánové (páni ze sněmu Benešovského).²⁷⁷ Spor pokračoval dalšími listinami. V nich se dozvídáme, že byl Děpolt z Lobkovic zajat na hradě Rožmberk Zdeňkem ze Šternberka. Zdeňk ze Šternberka svěřil Děpolda spolu s jeho otcem Janem Popelem do péče Rožmberků. Byl znepokojen tím, že bratři Rožmberkové měli s Děpoltem dojednat úmluvu.²⁷⁸ Johana na konci března 1474 vysílá svého hejtmana Ondřeje Mladějovského, aby jednal s Jindřichem z Rožmberka.²⁷⁹ Dnem 1. dubna 1474 je datována další listina, jejímž adresátem byl Zdeňk ze Šternberka. Toho královna žádala, aby se přičinil na osvobození Děpolda. V listině zmiňovala své poručenství nad Děpoltem a varovala Zdeňka, že z tohoto titulu se nemůže přestat o Děpoltovo osvobození pokoušet. V zájmu míru a pokoje ho žádala, aby nad tímto dohlédl a pomohl Děpolda osvobodit.²⁸⁰ Jindřich z Rožmberka nakonec podle všeho propustil Děpolda z vězení na smluvený rok. Děpolt žádal ještě Jindřicha, aby dal v Lobkovicích vědět o nastalé situaci.²⁸¹ K dopisu se zachovala odpověď ve formě konceptu, datovaná 11. květnem 1474. V listině se Jindřich zmiňoval i o uvěznění jeho lidí Ondřejem Mladějovským.²⁸² Johana ohledně zatčení lidí z kláštera Drkolenského Jindřichovi psala, že jeho lidi propustí. Zároveň mu dávala vědět ohledně jejího sporu s pasovským biskupem. Klášter patřil do jeho sféry vlivu a jejím poddaným se z této země děly nepravosti.²⁸³

²⁷⁶ ARCHIV ČESKÝ 5, 341-342, č. 48 Listina ze dne 1. prosince 1472.

²⁷⁷ ARCHIV ČESKÝ 5, 342, č. 49 Listina ze dne 15. prosince 1472.

²⁷⁸ ARCHIV ČESKÝ 5, 350, č. 63 Listina z 3. března 1474.

²⁷⁹ ARCHIV ČESKÝ 5, 351, č. 64a) Listina z 31. března 1474.

²⁸⁰ ARCHIV ČESKÝ 5, 351, č. 64b)

²⁸¹ ARCHIV ČESKÝ 5, 352, č. 65a) Listina z 5. května 1474.

²⁸² ARCHIV ČESKÝ 5, 352-353, č. 65b) Více v kapitole Dvůr královny

²⁸³ ARCHIV ČESKÝ 5, 354, č. 67 Listina ze dne 24. června 1474.

Dalším sporem, který urovnávala, byla pře Arnošta a Albrechta knížat saských s Jindřichem z Rabštejna. Johana žádala saská knížata, aby jí oznámili, zda chtějí a kdy ohledně tohoto sporu jednat před králem Vladislavem Jagellonským.²⁸⁴

Johana dne 10. září 1474 psala Arnoštovi a Albrechtovi saským knížatům ohledně svého rozhodnutí stát při králi Vladislavovi Jagellonském jako svému synovi a nástupci na trůně po manželovi Jiříkovi. Doufala, že totéž učiní i obě saská knížata.²⁸⁵ V roce následujícím královna již mnoho záležitostí nestihla dořešit. Smrt ji zastihla čtyři roky po smrti manžela Jiřího z Poděbrad.

8.4 Královnina smrt

„Téhož roku v neděli po sv. Martinu, na den sv. Pěti bratrů [12. listopadu] zemřela v Mělníku česká královna Johana, manželka krále Jiřího, a v úterý [14. listopadu] byla pochována v tamním kostele. Odkázala tisíc kop grošů kostelu, ale její syn, kníže Hynek, nedal všechno, ale jen část, a to ještě pod nějakou podmínkou.“²⁸⁶

Jednota bratrská si její odchod na věčnost představovala po svém: „*Po smrti pak krále Jiřího jeho královna Johanka též znamenitý sněm učinila u Hory; přede všemi věcmi o Bratří zmínku nejprve učinila, aby ke cti a k chvále Pána Buoha svolení učinili, aby pikharty neb spálili neb z království vyhnali. I vyhnal ji Pán Bůh skrze smrt z království Českého prve nežli Bratří. A co se při smrti její dalo a kterak mřela, ti by o tom nejlépe uměli praviti, když při tom byli.“²⁸⁷*

Královnina smrt jistě oslabilu někdejší přívržence Jiřího z Poděbrad, ale také mohla umožnit postupné sbližování zneprátelených stran. K postupnému sbližování zneprátelených stran napomohla i smrt Zdeňka Konopišťského v prosinci 1476.²⁸⁸

Univerzálními dědici se stali syn Hynek a bratr Lev z Rožmitálu. Jejím přáním bylo pohřbít v kostele sv. Petra a Pavla. Bohužel nejsou známy žádné informace o průběhu pohřbu. V kostele se také nedochoval její náhrobek.²⁸⁹ Narození i smrt královny Johany, tak zůstává zahalena nevědomostí.

²⁸⁴ ARCHIV ČESKÝ 5, 353, č. 66 Listina ze dne 14. června 1474.

²⁸⁵ ARCHIV ČESKÝ 5, 356, č. 70 Listina ze dne 10. září 1474.

²⁸⁶ SLČ 1980, 226

²⁸⁷ PŘELOUČSKÝ 1947, 55

²⁸⁸ ČORNEJ 2007, 431

²⁸⁹ ŠIMŮNEK 2013, 80-81

9. Srovnání se Žofií Bavorskou, manželkou Václava IV. a Barborou, manželkou Zikmunda Lucemburského

Žofie Bavorská a Barbora Celská byly královnami, které se ocitly ve víru husitské revoluce a jejích následků.

Žofie Bavorská se angažovala ve sporu Jana Husa s církví.²⁹⁰ Navštěvovala Husova kázání v Betlémské kapli i v době, kdy bylo zakázáno kázat v soukromých kaplích.²⁹¹ Královský pár dokonce poslal na podporu Husa dopis papeži Janovi XXIII., kde Žofie potvrdila, že navštěvuje Husova kázání.

Po Husově smrti byla nejspíš v jeho odkazu aktivní, protože katoličtí pánové posílali do Kostnice na krále a královnu stížné listy. Měla vyhánět katolické kněze ze svých majetků. Byla srovnávána s vlčicí, která krále Václava rozněcuje v nenávist a zuřivost. Václav ustoupil a vyhnal husitské kněze z kostelů. Na Žofii byl vydán půhon, aby se dostavila k soudu do Hodonína. Půhon byl vydán dne 20. února 1419 a soudit ji měl papežský nuncius Fernand z Luccy.²⁹² Žofie se musela husitského vyznání vzdát.

Po Václavově smrti byla královna obviňována, že má podíl na smrti svého manžela. Zikmund ji sice učinil svou zástupkyní ve vládě, ale udržoval si ji ve své blízkosti.²⁹³ Objevily se i názory týkající se vztahu Zikmunda a Žofie. Žofie byla již předtím podezírána, že je svému manželovi nevěrná. Hájek přišel s teorií, že Jan z Pomuku měl být kvůli neprozrazení královnina zpovědního tajemství zabit.

Kolem roku 1422 Zikmund Žofii poslal do Prešpurku, kde měla žít z jeho nepřilíš pravidelných dávek. Žofie zemřela dne 4. listopadu 1428.²⁹⁴

Barbora pocházela z rodu Celských hrabat.²⁹⁵ Rod měl být plný vášnivých a energických osobností. Barbora měla mít zájem podílet se na vládě, který s ní ale její manžel nesdílel. Někdy od roku 1437 začal stoupat její vliv u krále. Měla mu půjčovat

---

²⁹⁰ Žofie byla Václavovou druhou manželkou. Narodila se v roce 1376. Za Václava se provdala v roce 1389.

²⁹¹ ČORNEJ 2000, 106, 410

²⁹² ČORNEJ 2000, 203

²⁹³ ČORNEJ 2000, 218

²⁹⁴ STLOUKAL 1941, 143-158

²⁹⁵ Za Zikmunda se provdala v roce 1408. Zikmund se narodil v roce 1368 a Barbora někdy mezi lety 1390-55. Zikmund byl tedy nejméně o 22 let starší.

finanční prostředky. Mnozí čeští páni a cizí diplomaté se přes její přízeň snažili na krále působit. Když Zikmund odjížděl do Chebu, nechal jí a nejvyššímu purkrabímu Menhartovi z Hradce správu království. Barbora se snažila získat poručenství i po Zikmundově smrti. I v Barbořině případě se objevily názory, že Albrechta otrávil. Byla označována za ženu „zlou a vůbec nevěstku.“

Barbora Celská se sama zapojila do boje o český trůn. Plánovala, že se provdá za polského krále. Spolupracovala s Hyncem Ptáčkem z Pirkštejna a Jiřím z Poděbrad. Její snaha, ale neměla takový úspěch, v jaký doufala. Musela se nakonec domluvit s Albrechtem Habsburským. Ten jí slíbil, že bude dostávat roční rentu a zůstanou jí věnná města, pokud se přestane vměšovat do boje o český trůn.²⁹⁶

Barbora se nakonec usadila na Mělníku. Odtud chtěla své dceři pomáhat ve snaze o uznání Ladislava Pohrobka českým králem. Barbora nakonec od roku 1445 přijala za svého ochránce Jiřího z Poděbrad. Přenechala mu i pravomoci ve věnných městech.

Johana byla velmi často s Barborou Celskou srovnávána. A to jak současníky, tak i historiky. Zajímavý poznatek přinesl Čechura, který psal o jejich věnném majetku. Obě ženy byly „střední urozenosti“ a do sňatku nepřinesly v podstatě žádné věno. Johana se ale za Jiřího vdávala ještě v době, kdy nebyl král. A Jiřímu pomohlo, že Johanin rod žije v oblasti, kde působili jeho protivníci a byla tak narušována jejich jednota.²⁹⁷

Barbora neměla mezi svými současníky moc dobrou pověst. Dokonce se měla na Mělníce začít zabývat alchymí, což její pověsti moc nepřidalo.²⁹⁸ Eneáš Silvius Barboru vykresloval jako ženu nesmírně smyslnou. Měla žít: „*veřejně se souložníky a muže častěji sváděla, než sama byla sváděna: necítila se vázána ani křesťanským náboženstvím, ani krerýmkoliv jiným a dokonce popírala, že existuje nebe i peklo... má se žít příjemně, odkud je člověk živ, a oddávat se rozkoším...*“ Židek ve své Spravovně nabádal, jak se má královna Johana chovat. Skrze Barboru upozorňoval na její údajné nemravné chování. Dle jeho názoru měla být královna nad jiné počestná. Její chování nemělo vzbuzovat pochybnosti o původu dědice. Ženám neměla dávat špatný příklad. Neměla být reptavá a králi k hanbě. Královna měla být vstřícná k chudým, nemocným a k jeptiškám.²⁹⁹

Císařovna Barbora zemřela v Mělníku dne 11. července roku 1451 na mor. Byla pochována v Praze. Měla být pochována bez církevních svátostí. I když sám Eneáš o ní

²⁹⁶ ČECHURA 2010, 42 PICCOLOMINI 1998, 179

²⁹⁷ ČECHURA 2012, 57

²⁹⁸ STLOUKAL 1941, 164-174

²⁹⁹ ŽÍDEK 1908, 38-39

alespoň v jednom případě nemluvil příliš ostře: „*Byla-li žiwa pobožně, bude nyní za to míti odplatu. Mnozí prawí, že umřela dobře a jak se na křesťanku sluší.*“³⁰⁰

Žofie, Barbora a Johana byly královnami v době velkých změn Českého království. Žofie stála u zrodu husitství a zažila kázání Jana Husa. Barbora vkládala naděje ve spojenectví s kališníky, aby mohla vládnout. Johana se za kališníka provdala. Všechny se určitou mírou podílely na vládě svých manželů, ať už to manželům bylo po vůli nebo ne. Žofie a Johana se staly regentkami Českého království, a kdyby nebyla Barbora zadržena, nepochybně by se i ona regentkou stala. Žofie prožila konec života v exilu pod dohledem císaře Zikmunda. Barbora si vymohla navrácení svých věnných statků, ale také dožila v ústraní na Mělníku. I Johana zemřela v ústraní.

Společné měly i to, že byly nařčeny ze smilství a obecně nevhodného chování panovnice ať už z hlediska náboženského nebo společenského. Ani jedna z nich nedosáhla naplnění všech svých cílů. Žofie vystřízlivěla po propuknutí husitské revoluce, že vše nelze prosadit bez válečného střetnutí. Do konce života se již v husitském hnutí neangažovala. Barbora se chtěla prosadit v mocenském boji a stát se vládyní aktivně zasahující do evropské politiky. Johaně se nesplnil sen o nové poděbradské dynastii a soužití kališníků s katolíky v Českém království.

Všechny tři ženy byly jistě výjimečné ať už svým postavením, tak svou povahou a postoji k životu. Byly mnohým trnem v oku a našly si mnoho nepřátel. Každá z nich zaujímá v české historii nezaměnitelné místo.

---

³⁰⁰ PICCOLOMINI 1998, 203 a PALACKÝ 1857, 233

Závěr

Komplexní představení osobnosti Johanky z Rožmitálu je velmi obtížné. K rekonstrukci jejího života se nám bohužel nedostává tolik pramenů, kolik bychom si přáli. Tím se stává, že v mnohých ohledech můžeme čerpat pouze informace z řad jejích nepřátel. Svým jednáním a účastí na veřejném životě nebyla mnoha lidem po chuti. Její nepochybná schopnost, obratnost a inteligence ji moc přívrženců, kteří by o ní zanechali písemné prameny, nepřináší. Ze záznamů, které se dochovaly, musela tato žena vzbuzovat mnoho emocí. Někteří ji nemohli zapomenout její údajné nekorektní chování, které mělo být pro ženu v jejím postavení a době neobvyklé a přinejmenším kontroverzní.

Johana nezapadala do obvyklého vzorce královny, nevměšující se do politiky a s velkou nadsázkou bráno vyšívající v soukromí svých komnat, nýbrž ženou činorodou a politicky aktivní. Svému manželovi byla oporou, rádkyní a pomocnicí v tehdejší nelehké době, kdy bylo království nábožensky rozdělené a Jiří se musel naučit být králem dvojího lidu, zkonsolidovat zemi a ubránit ji proti vnějším atakům Matyáše Korvína a papežských snah o opětovné nastolení katolictví.

Johana byla i dle mnoha historických prací pojednávajících o období vlády jejího manžela energická, se smyslem pro politiku, schopnou vládnout v nepřítomnosti svého manžela, matkou svým dětem vlastním i nevlastním. V mnoha případech svému manželovi radila, snažila se urovnávat jeho sváry a udržovat království v bezpečí. O důvěře, kterou Jiří v Johanu choval, může napovědět i svěřování správy země do jejích rukou při Jiřího cestách.

Jak jsem již zmínila, o královně se dochovalo mnohem více zpráv ze stran jejích odpůrců než přívrženců. Mezi její největší kritiky patřil Pavel Žídek a Tůma Přeloučský. Pavel Žídek ji nařkl ze smilnosti a nepřípustného chování. Mimo to vyslovil pochybnost o původu případného dědice trůnu. Ve svém spisu píše i o jejím negativním vztahu k chudým. To ale odporuje jejím skutkům. Mimo jiné skutečnost, že věnovala své důchody města Chrudimi špitálu. Špitál měl být ve špatném stavu, a proto nařídila, že její důchody budou dávány špitálu.

Její vztah k Jednotě bratrské byl ve všech směrech negativní. Chtěla na nich aplikovat popírání kacířství v zemi.³⁰¹ Jednota bratrská ji proto brala jako svého úhlavního nepřítele a neopomněla její život a hlavně smrt komentovat.

Jak jsem již zmínila výše, nalézt bližší informace o Johaně bylo téměř nemožné. Ani její vztah s manželem není možné přiblížit. Informace se od jejich korunovace velmi často točili kolem jejich harmonického vztahu. Měla být králi nejbližší poradkyně (spolu se Zdeňkem Kostkou z Postupic) a plně se ztotožňovat s královou politikou a činností. Jiří měl v jedné listině napsat: „...*manželé jedno tělo jsú, což od ní stalo se jest, i za náš to skutek pokládáme.*“³⁰² Johanina oddanost se pojila i s její bystrou myslí, citem pro diplomatická jednání a schopností jednat s lidmi. Což v mnohých případech prokázala.

Z nám dochovaných materiálů nevyplývá, že by někdy Johana jednala proti vůli svého manžela. Snažila se za každé situace vyjednat pro krále co nejlepší podmínky, zahlazovat jeho spory, dělat prostředníka při jednáních a smírech.

Nelze tedy jinak než předpokládat, že jejich vztah byl harmonický a nejspíše i vřelý. Johana svému manželovi dokonce věnovala na Vánoce roku 1466 modlitební knížku, která byla už ve své době uměleckým skvostem. Kniha obsahuje modlitby k Panně Marii a byla určena k domácí zbožnosti.³⁰³ Vztah Jiřího a Johany narušila až Jiřího smrt v roce 1471. I přes to stanula v čele království a jednala v duchu odkazu svého manžela. Její aktivní činnost neustala ani po smrti Jiřího z Poděbrad. Stala se regentkou země. Zasahovala do volby nového českého panovníka. Pomáhala Vladislavu Jagellonskému v jeho sžívání se s královstvím. Z aktivního politického jednání se stahovala postupně a stále více zůstávala ve svém věnném městě Mělníku. Tím se stala pouhým pozorovatelem současného dění. Mnoho záznamů o jejím počínu ve městě se nám bohužel nedochovalo. Víme, že zde měla svůj dvůr a služebníky, ovšem nic podrobného.

Johana z Rožmitálu za svůj poměrně nedlouhý život stihla porodit tři či čtyři potomky a vychovat dalších šest nevlastních potomků. Svému manželovi pomohla k zisku české královské koruny a udržení si jí do jeho smrti v roce 1471. Během vlády byla více či méně úspěšná v jednání se Zelenohorskou jednotou a německými knížaty. S manželem cestovala i za nejhorsích možných podmínek, jako v roce 1460, kdy

---

³⁰¹ URBÁNEK III/4 1962, 51

³⁰² BENEŠ 1973, 164

³⁰³ Podrobný rozbor knížky: PEŠINA 1965 — Jaroslav PEŠINA (edd.): Sborník k sedmdesátinám Jana Květa. Praha 1965 ČECHURA 2010, 285

překonali krutou zimu cestou do Olomouce.³⁰⁴ Zastupovala manžela při náboženských slavnostech, aby nezavdali svým oponentům další záminky ke stížnostem. Svolala zemskou hotovost na obranu země před Matyášem Korvínem. Podpořila svého bratra v jeho misi z Čech až na konec světa. Byla trnem v oku mnoha mužům, kterým se nelíbilo, že se vměšuje do politiky. Po smrti manžela nadále pokračovala v duchu jeho politiky. Spolupracovala se svým nevlastním synem Jindřichem a dovedla na trůn Vladislava Jagellonského. Svůj život měla plný různých zvrátů osobních i veřejných.

Jedinou škodou je, že se k jejímu životu nedochovalo více materiálu či svědectví. Johana z Rožmitálu byla zajisté jednou z významných královen a zasloužila by si, aby se o ní více vědělo.

---

³⁰⁴ KOTLÁROVÁ 2008, 35

Seznam použitých zkratek

SLČ	Staré letopisy české
CIM	Codex juris municipalis
AV ČR	Akademie věd České republiky
RTT	Reliquiae tabularum terrae
FRA	Fontes Rerum Austriacarum

Seznam literatury

Prameny:

AELURIUS 1625 — Georgium AELURIUS: Glaciographia oder Gläczische Chronica.
Leipzig 1625

ARCHIV ČESKÝ 1 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 1. Praha 1840
č. 4,

ARCHIV ČESKÝ 2 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 2. Praha 1842
č. 56,

ARCHIV ČESKÝ 3 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 3. Praha 1844
č. 6, 227, 262, 726, 753, 770

ARCHIV ČESKÝ 4 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 4. Praha 1846
č. 5, 11, 15, 26, 27, 28, 35, 105

ARCHIV ČESKÝ 5 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 5. Praha 1862
č. 6, 40, 41, 42, 48, 49, 63, 64a), 64b), 65a, 65b), 66, 67, 70

ARCHIV ČESKÝ 6 — František PALACKÝ (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 6. Praha 1872
č. 17, 103,

ARCHIV ČESKÝ 8 — Josef KALOUSEK (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 8. Praha 1888
č. 479, 518, 547, 548, 549, 604, 628, 652, 656, 683, 685, 686

ARCHIV ČESKÝ 15 — Josef KALOUSEK (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 15. Praha 1896
č. 146,

ARCHIV ČESKÝ 16
č. 157

ARCHIV ČESKÝ 20 — Josef KALOUSEK (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 20. Praha 1902

č. 2

ARCHIV ČESKÝ 21 — Josef KALOUSEK (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 21. Praha 1903

č. 193,

ARCHIV ČESKÝ 28 — JOSEF TEIGE (edd): Archiv Český čili Staré písemné památky české i moravské z archivů domácích i českých. Díl 28. Praha 1912

ARCHIV KORUNY ČESKÉ 6 — Antonín HAAS (edd): Archiv Koruny české 6. katalog listin z let 1438-1526. Praha 1958

č. 175, 122, 207,

CIM III — Jaromír ČELAKOVSKÝ, Gustav FRIEDRICH (edd): Codex juris municipalis regni Bohemiae. Tomus III. Privilegia regailum civitatum provincialium annorum 1420-1526. Praha 1948

č. 214, 215, 229, 291, 295, 358

DVORSKÝ 1869 — František DVORSKÝ: Staré písemné památky žen a dcer českých. Praha 1869

FRA XLVI 1892 — Adolf BACHMANN (edd): Fontes Rerum Austriacarum XLVI. Urkundliche Nachträge zur österreichisch-deutschehn Geschichte im Zeitalter Kaiser Friderich III. Wien 1892

PAMĚTI PLZEŇSKÉ 1883 — Josef STRNAD (edd): M. Šimona Plachého z Třebnice Paměti Plzeňské. Z rukopisů, uschovaných v městském museu Plzeňském a král. Českém zemském museu v Praze. Plzeň 1883

PICCOLOMINI 1998 — Enea Silvio PICCOLOMINI: Enea Silvio Historia Bohemica. Praha 1998

PŘELOUČSKÝ 1947 — TŮMA PŘELOUČSKÝ: Tůmy Přeloučského spis o původu jednoty bratrské a o chudých lidech. Praha 1947

RTT II — Josef EMLER (edd): Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum. Tomus II. Pozůstatky desk zemských království Českého r. 1541 pohořelých. Praha. Díl II. Praha 1872

č. 26

SEDLÁČEK 1914 — August SEDLÁČEK (edd): Zbytky register králův římských a českých z let 1361-1480. Praha 1914

SLČ 1959 — František ŠIMEK, Miloslav KAŇÁK (edd): Staré letopisy české z rukopisu křížovnického. Praha 1959

- SLČ 1980 — Jaroslav KAŠPAR, Jaroslav PORÁK (edd): Ze starých letopisů českých. Praha 1980
- URKUNDENBUCH TEPLITZ 1929 — Aug. MÜLLER (edd): Quellen- und Urkundenbuch des Bezirkes Teplitz-Schönau bis zum Jahre 1500. Prag 1929
č. 306, 310, 311, 312, 317, 396
- VON BIENENBERG 1780 — Karl Joseph Biener VON BIENENBERG: Geschichte der Stadt Königgratz. Prag 1780
- Z BÍRKOVA 1974 — Václav Šašek z BÍRKOVA: Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa. Praha 1974
- ŽÍDEK 1908 — Zdeněk Václav TOBOLKA (edd): M. Pavla Židka Spravovna. Praha 1908

Literatura:

- BOBKOVÁ 2010 — Lenka BOBKOVÁ: Česká koruna na rozcestí. K dějinám Horní a Dolní Lužice a Dolního Slezska na přelomu středověku a raného novověku (1437-1526). Praha 2010
- CIBULKA 1934 — Josef CIBULKA: Český řád korunovační a jeho původ. Praha 1934
- CODEX IURIS CANONICI 1994 — CODEX IURIS CANONICI: Kodex kanonického práva: úřední znění textu a překlad do češtiny: latinsko-české vydání s věcným rejstříkem. Praha 1994.
- ČECHURA 2010 — Jaroslav ČECHURA: České země v letech 1437-1526. I. díl. Mezi Zikmundem a Jiřím z Poděbrad: (1437-1471). Praha 2010
- ČECHURA 2012 — Jaroslav ČECHURA: České země v letech 1437-1526. II. díl. Jagellonské Čechy: (1471-1526). Praha 2012
- ČORNEJ 2000 — PETR ČORNEJ: Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek 5. 1402-1437. Praha 2000
- ČORNEJ 2007 — Petr ČORNEJ, Milena BARTLOVÁ: Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek 6. 1437-1526. Praha 2007
- ČORNEJ 2011 — Petr ČORNEJ: Světla a stíny husitství, (události, osobnosti, texty, tradice). Výbor z úvah a studií. Praha 2011
- DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / ZELENKA 2011 — Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / Jan ZELENKA: Curia ducis, curia regis. Panovnický dvůr za vlády Přemyslovců. Praha 2011
- DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / ZELENKA 2015 — Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ / Jan ZELENKA: Ženy a děti ve dvorské společnosti. Praha 2015

- DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ 2011 — Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ: Královský dvůr Václava II. České Budějovice, Praha 2011
- ENNENOVÁ 2001 — Edith ENNENOVÁ: Ženy ve středověku. Praha 2001
- FELCMAN 2008 — Ondřej FELCMAN, Radek FUKALA (edd.): Poděbradové: rod českomoravských pánů, kladských hrabat a slezských knížat. Praha 2008
- GLOGOWSKI 1989 — STEFAN GLOGOWSKI: Potomci krále Jiřího z Poděbrad (Genealogie knížat z Minstrberka). Ostrava 1989
- GOLL 1897 — Jaroslav GOLL: Čechy a Prusy ve středověku. Praha 1897
- KAVKA 1990 — František KAVKA: Am Hofe Karls IV. Stuttgart 1990
- KAVKA 1993 — František KAVKA: Zlatý věk růží. Praha 1993
- KILIÁN 2010 — Jan KILIÁN (edd.): Mělník: historie, kultura, lidé. Praha 2010
- KOTLÁROVÁ 2008 — Simona KOTLÁROVÁ: Páni z Rožmitálu. České Budějovice 2008
- KUTHAN / ŠMIED 2009 — Jiří KUTHAN / Miroslav ŠMIED (edd.): Korunovační řád českých králů = Ordo ad coronandum Regem Boemorum. Praha 2009
- LENDEROVÁ 2002 — Milena LENDEROVÁ: Eva nejen v ráji: žena v Čechách od středověku do 19. století. Praha 2002
- NODL / ŠMAHEL 2002 — Martin NODL / František ŠMAHEL, (edd.): Člověk českého středověku. Praha 2002
- NODL / ŠMAHEL 2014 — Martin NODL / František ŠMAHEL, (edd.): Slavnosti, ceremonie a rituály v pozdním středověku. Praha 2014
- NOVOTNÝ 1928 — Václav NOVOTNÝ: České dějiny. Díl I. část 3., Čechy Královské za Přemysla I. a Václava I. (1197-1253). Praha 1928
- OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ VII 1893 — Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Sedmý díl. Dánsko-Dřevce. Praha 1893
- OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ XIII 1898 — Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Třináctý díl. Jana-Kartas. Praha 1898
- OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ XVII 1901 — Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Sedmnáctý díl. Median-Navarrete. Praha 1901
- PALACKÝ 1851 — František PALACKÝ: Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě dle původních pramenůw. Díl III/2. Od roku 1424 do 1439 čili od Žižkovy do Albrechtovy smrti. Praha 1851
- PALACKÝ 1854 — František PALACKÝ: Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě dle původních pramenůw. Díl I/2. Od roku 1125 do 1253. Praha 1854

- PALACKÝ 1857a — František PALACKÝ: Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě dle původních pramenůw. Díl IV. Wěk Jiřího z Poděbrad. Částka 1. Od roku 1439 do 1457 čili do smrti krále Ladislawa. Praha 1857
- PALACKÝ 1867 — František PALACKÝ: Dějiny národu českého w Čechách a w Moravě dle původních pramenůw. Díl V. Wěk Jagellonský. Kralowání Wladislawa II. a Ludwíka I. Praha 1867
- PEŠINA 1965 — Jaroslav PEŠINA (edd.): Sborník k sedmdesátinám Jana Květa. Praha 1965
- PURŠ 2010 — František PURŠ: Náš Mělník, listování jeho historií. Mělník 2010
- SEDLÁČEK XI 1936 — August SEDLÁČEK: Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl jedenáctý. Praha 1936
- SEDLÁČEK XIV 1923 — August SEDLÁČEK: Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl čtrnáctý. Praha 1923
- SEDLÁČEK XV 1927 — August SEDLÁČEK: Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl patnáctý. Praha 1927
- STLOUKAL 1941 — Karel STLOUKAL (edd.): Královny, kněžny a velké ženy české. Praha 1941
- SVOBODA 2010 — Miroslav SVOBODA: Páni ze Strakonic. Vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha 2010
- ŠIMŮNEK 2013 — Robert ŠIMŮNEK: Reprezentace české středověké šlechty. Praha 2013
- ŠLOSAR 2012 — Martin ŠLOSAR: Etruský vliv na počátky římského státu a práva. (diplomová práce na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2012
- ŠMAHEL 2001 — František ŠMAHEL: Husitské Čechy. Struktury, procesy, ideje. Praha 2001
- TOMEK IX 1893 — Václav Vladivoj TOMEK: Dějepis města Prahy. Díl IX. Praha 1893
- TOMEK VIII 1891 — Václav Vladivoj TOMEK: Dějepis města Prahy. Díl VIII. Praha 1891
- TŘEŠTÍK / ČECHURA 2001 — Dušan TŘEŠTÍK / Jaroslav ČECHURA: Králové a knížata zemí Koruny české. Praha 2001
- URBÁNEK 1924 — Rudolf URBÁNEK: Konec Ladislava Pohrobka. Praha 1924
- URBÁNEK 1929 — Rudolf URBÁNEK: Dvě studie o době poděbradské. Brno 1929
- URBÁNEK III/1 1915 — Rudolf URBÁNEK: Wěk poděbradský I. České dějiny dílu III. část 1. Praha 1915

URBÁNEK III/2 1918 — Rudolf URBÁNEK: Věk poděbradský II. České dějiny dílu III. část 2. Praha 1918

URBÁNEK III/3 1930 — Rudolf URBÁNEK: Věk poděbradský III. České dějiny dílu III část 3. Praha 1930

URBÁNEK III/4 1962 — Rudolf URBÁNEK: Věk poděbradský IV., Čechy za kralování Jiříka z Poděbrad. Léta 1460 – 1464. České dějiny dílu III část 4. Kniha V a VI. Praha 1962

VIDMAN 2011 — Čestmír VIDMAN: Čtyři české královny a kněžna české literatury. Dobříš 2011

VLČEK 1987 — EMANUEL VLČEK: Český král Ladislav Pohrobek a jeho smrt. Praha 1987

články:

BENEŠ 1973 — František BENEŠ: Johana z Rožmitálu a královna Johana. Vlastivědný sborník Podbrdská VII. Příbram 1973

HÁSEK 2004 — Jindřich HÁSEK: Královna Johana a laskavec lidský. Příběh Johany z Rožmitálu a Jiřího z Poděbrad. Rožmitál pod Třemšínem 2004

KLASSEN 1998 — John Martin KLASSEN: Queenship in Late Medieval Bohemia. Klassen, East Central Europe - L'Europe du Centre-Est: Eine wissenschaftliche Zeitschrift 20-23, č. 1, (1993-1996). 1998

internetové odkazy:

<http://www.geni.com/people/Ludmila-ze-Strakonice/6000000000747872110> [07. 02. 2016]

http://fmg.ac/Projects/MedLands/BOHEMIA.htm#_ftnref476 [07. 02. 2016]